

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
Α΄, Β΄, Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Σωφρόνης Χατζησαββίδης,
Καθηγητής του Αριστοτελείου Πανε-
πιστημίου Θεσσαλονίκης

Αθανασία Χατζησαββίδου,
Γλωσσολόγος

ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Αγγελική Σακελλαρίου, Ερευνήτρια
Γ' βαθμίδας του Κέντρου Ελληνικής
Γλώσσας

Θεόδωρος Νημάς, Σχολικός Σύμ-
βουλος Β/θμιας Εκπαίδευσης

Ιωάννης Μπασλής, Φιλολόγος, Εκ-
παιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Αλέξανδρος Νικολαΐδης,
Φιλολόγος, Εκπαιδευτικός Β/θμιας
Εκπαίδευσης

**ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ
ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ**

Χριστίνα Αργυροπούλου,
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστι-
τούτου

Ναπολέων Μήτσης, Πρόεδρος του
Τμήματος Β/θμιας Εκπαίδευσης του
Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

Φώτιος Καβουκόπουλος,
Φιλόλογος, Εκπαιδευτικός Β/θμιας
Εκπαίδευσης

**ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ
ΕΡΓΑΣΙΕΣ**

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ / Ενέργεια

2.2.1 / Κατηγορία Πράξεων

2.2.1.α:

«Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Δημήτριος Βλάχος

Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ.

Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

«Συγγραφή νέων βιβλίων και παραγωγή

υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»

Επιστημονικοί Υπεύθυνοι Έργου
Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού
Ινστιτούτου

Γεώργιος Κ. Παληός
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού
Ινστιτούτου

Αναπληρωτές Επιστημονικοί Υ-
πεύθυνοι Έργου
Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου
Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγι-
κού Ινστιτούτου

Γεώργιος Χαρ. Πολύζος
Πάρεδρος Ε.Θ. του Παιδαγωγικού
Ινστιτούτου

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75%
από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Τα-
μείο και 25% από εθνικούς πό-
ρους.

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ**
Ομάδα εργασίας για το Ινστιτούτου
Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Προσαρμογή:
Ζαχαρίου Ελένη-Σπυριδούλα,
Εκπαιδευτικός
Κρυσταλλίδη Λήδα-Ευφροσύνη,
Εκπαιδευτικός

Επιμέλεια:
Ζαχαρίου Ελευθερία, Ασκούμενη
Δικηγόρος
Πουρσαλίδου Κλεονίκη, Γραφίστρια

Επιστημονικός υπεύθυνος:
Βασίλης Κουρμπέτης, Σύμβουλος Α΄
του Υ.ΠΟ.ΠΑΙ.Θ

Υπεύθυνη του έργου:
Μαρία Γελαστοπούλου,
M.Ed. Ειδικής Αγωγής

Τεχνική υποστήριξη: Κωνσταντίνος
Γκυρτής, Δρ. Πληροφορικής

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Σωφρόνης Χατζησαββίδης
Αθανασία Χατζησαββίδου**

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ

Ελληνικά

Γράμματα

**ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
Α', Β', Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ**

ΤΟΜΟΣ 2ος

Ι.Τ.Υ.Ε. «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

β. Κλίση θηλυκών

Ουσιαστικά σε -ω (ισοσύλλαβα)

Ενικός αριθμός			
Ονομ.	η	πειθῶ	Μάρω
Γεν.	της	πειθούς	Μάρως
Αιτιατ.	την	πειθῶ	Μάρω
Κλητ.		πειθῶ	Μάρω

- Τα ουσιαστικά της κατηγορίας αυτής έχουν μόνο ενικό αριθμό και είναι οξύτονα και παροξύτονα. Τονίζονται στην ίδια συλλαβή σε όλες τις πτώσεις.
- Διακρίνονται σε δύο υποκατηγορίες: σε όσα σχηματίζουν τη γενική του ενικού σε -ούς και -ώς, όπως πειθούς και πειθώς, και όσα τη σχηματίζουν σε -ως.
- Σύμφωνα με το πειθῶ κλίνονται τα ηχώ, Καλυψώ, Λητώ, φειδῶ κ.ά.

- Σύμφωνα με το Μάρω κλίνονται τα Αργυρώ, Διαμάντω, Ηρώ κ.ά.

➤ Μορφολογική ποικιλία

- Πολλά από τα ουσιαστικά της κατηγορίας αυτής εμφανίζουν β' τύπο σε -ώς (πειθώς) στη γενική ενικού. Ο τύπος σε -ούς χρησιμοποιείται σε τυπικό ύφος, ενώ ο τύπος σε -ώς σε οικείο ύφος, π.χ. ηχώς και ηχούς, Καλυψώς και Καλυψούς, Λητώς και Λητούς.

γ. Κλίση ουδετέρων

Ενικός αριθμός			
Ονομ.	το	φυτό	δέντρο
Γεν.	του	φυτού	δέντρου
Αιτιατ.	το	φυτό	δέντρο

Ενικός αριθμός			
Κλητ.		φυτό	δέντρο
Πληθυντικός αριθμός			
Ονομ.	τα	φυτά	δέντρα
Γεν.	των	φυτών	δέντρων
Αιτιατ.	τα	φυτά	δέντρα
Κλητ.		φυτά	δέντρα

Ενικός αριθμός		
Ονομ.	το	άτομο
Γεν.	του	ατόμου
Αιτιατ.	το	άτομο
Κλητ.		άτομο
Πληθυντικός αριθμός		
Ονομ.	τα	άτομα
Γεν.	των	ατόμων
Αιτιατ.	τα	άτομα
Κλητ.		άτομα

- Τα ουσιαστικά αυτής της κατηγορίας είναι οξύτονα, παροξύτονα και προπαροξύτονα.
- Διακρίνονται σε δύο υποκατηγορίες: σε όσα ο τόνος τους παραμένει στην ίδια συλλαβή σε όλες τις πτώσεις και των δύο αριθμών και σε όσα κατεβάζουν τον τόνο κατά μία συλλαβή στη γενική ενικού και πληθυντικού.
- Σύμφωνα με το φυτό κλίνονται τα Μεξικό, νερό, παγωτό, χωριό κ.ά.
- Σύμφωνα με το δέντρο κλίνονται τα βιβλίο, θρανίο, σύννεφο, Τορίνο κ.ά.
- Σύμφωνα με το άτομο κλίνονται τα αυτοκίνητο, δωμάτιο, έπιπλο, κείμενο κ.ά.

➤ **Μορφολογική ποικιλία**

- **Ορισμένα προπαροξύτονα ουσιαστικά αυτής της κατηγορίας παρουσιάζουν δύο τύπους στη γενική ενικού και πληθυντικού: έναν με τόνο στην παραλήγουσα, που χρησιμοποιείται σε τυπικό ύφος, και έναν με τόνο στην προπαραλήγουσα, που χρησιμοποιείται σε ουδέτερο και οικείο ύφος, π.χ. αμύγδαλου και αμυγδάλου, βούτυρου και βουτύρου σε φράσεις όπως Σοκολάτα αμυγδάλου, αλλά Οι φλοιοί των αμυγδαλών είναι μαλακοί. Καραμέλες βουτύρου, αλλά Η παραγωγή βούτυρου είναι φέτος πολύ μεγάλη. Μερικά από τα πιο συνηθισμένα στον λόγο ουσιαστικά που παρουσιάζουν αυτούς τους**

δύο τύπους είναι τα εξής: αμύγδαλο, ατμόπλοιο, βούτυρο, γόνατο, δάχτυλο, ποδήλατο, πρόβατο.

Ουσιαστικά σε -ι (ισοσύλλαβα)

Ενικός αριθμός			
Ονομ.	το	νησί	σπίτι
Γεν.	του	νησιού	σπιτιού
Αιτιατ.	το	νησί	σπίτι
Κλητ.		νησί	σπίτι
Πληθυντικός αριθμός			
Ονομ.	τα	νησιά	σπίτια
Γεν.	των	νησιών	σπιτιών
Αιτιατ.	τα	νησιά	σπίτια
Κλητ.		νησιά	σπίτια

- Τα ουσιαστικά αυτής της κατηγορίας είναι οξύτονα και παροξύτονα. Το μόνο προπαροξύτονο είναι το φίλντισι. Στα παροξύτονα

μετακινείται ο τόνος στη γενική ενικού και πληθυντικού στη λήγουσα. Στο προπαροξύτονο φίλντισι, που δεν έχει πληθυντικό, μετακινείται ο τόνος στη γενική ενικού.

- Τα υποκοριστικά σε -άκι και -ούλι δε σχηματίζουν τύπους στη γενική ενικού και πληθυντικού.
- Τα ουσιαστικά σε -άι και -όι σχηματίζουν τη γενική ενικού και όλες τις πτώσεις του πληθυντικού με την προσθήκη ενός γ πριν από την κατάληξη, π.χ. τσάι-τσαγιού, ρολόι-ρολόγια.
- Το ουσιαστικό πρωί κλίνεται ως εξής: Ενικός: Ον. το πρωί, Γεν. του πρωινού, Αιτ. το πρωί, Κλ. πρωί, Πληθυντικός: Ον. τα πρωινά, Γεν. των πρωινών, Αιτ. τα πρωινά, Κλ. πρωινά.

- Τα ουσιαστικά βράδυ, δάκρυ και στάχυ γράφονται με υ. Μετατρέπουν το υ στις άλλες πτώσεις σε ι, εκτός του ουσιαστικού δάκρυ, που κλίνεται ως εξής: Ενικός: Ον., Αιτ., Κλητ. δάκρυ, Γεν. –. Πληθυντικός: Ον., Αιτ., Κλητ. δάκρυα, Γεν. δακρύων.
- Το ουσιαστικό μέλι σχηματίζει στη γενική ενικού και τον τύπο μέλιτος, που χρησιμοποιείται στις στερεότυπες εκφράσεις ταξίδι του μέλιτος και μήνας του μέλιτος.
- Σύμφωνα με το νησί κλίνονται τα ουσιαστικά αρνί, πουλί, παιδί, χαρτί, ψωμί κ.ά.
- Σύμφωνα με το σπίτι κλίνονται τα αγόρι, κορίτσι, λουλούδι, παπούτσι, χέρι κ.ά.

Ουσιαστικά σε -ος (ισοσύλλαβα)

Ενικός αριθμός			
Ονομ.	το	δάσος	μέγεθος
Γεν.	του	δάσους	μεγέθους
Αιτιατ.	το	δάσος	μέγεθος
Κλητ.		δάσος	μέγεθος
Πληθυντικός αριθμός			
Ονομ.	τα	δάση	μεγέθη
Γεν.	των	δασών	μεγεθών
Αιτιατ.	τα	δάση	μεγέθη
Κλητ.		δάση	μεγέθη

- Τα ουσιαστικά αυτής της κατηγορίας είναι παροξύτονα και προπαροξύτονα. Στα παροξύτονα μετακινείται ο τόνος στη γενική πληθυντικού στη λήγουσα. Στα προπαροξύτονα μετακινείται ο τόνος στη γενική πληθυντικού

στη λήγουσα, ενώ στη γενική ενικού και στην ονομαστική, αιτιατική και κλητική πληθυντικού μετακινείται στην παραλήγουσα.

- Η κλητική του ενικού και πληθυντικού δε χρησιμοποιείται συχνά στον λόγο.
- Σύμφωνα με το δάσος κλίνονται τα άλσος, βέλος, γένος, τέλος, χρέος κ.ά. Εξαίρεση αποτελούν τα ουσιαστικά άνθος, όρος και χείλος, τα οποία σχηματίζουν τη γενική πληθυντικού σε -έων: ανθέων, ορέων, χειλέων.
- Σύμφωνα με το μέγεθος κλίνονται τα έδαφος, στέλεχος κ.ά.

➤ **Μορφολογική ποικιλία**

- Το ουσιαστικό το πέλαγος σχηματίζει και τους τύπους πέλαγο στην ονομαστική, αιτιατική και

κλητική ενικού, του πελάγου (και πέλαγου) στη γενική ενικού και πέλαγα στην ονομαστική, αιτιατική και κλητική πληθυντικού.

- Το ουσιαστικό το θάρρος σχηματίζει στην ονομαστική και αιτιατική πληθυντικού τον τύπο τα θάρρητα.

Ουσιαστικά σε -μα (ανισοσύλλαβα)

Ενικός αριθμός			
Ονομ.	το	πράγμα	μάθημα
Γεν.	του	πράγματος	μαθήματος
Αιτιατ.	το	πράγμα	μάθημα
Κλητ.		πράγμα	μάθημα

Πληθυντικός αριθμός			
Ονομ.	τα	πράγματα	μαθήματα
Γεν.	των	πραγμάτων	μαθημάτων
Αιτιατ.	τα	πράγματα	μαθήματα
Κλητ.		πράγματα	μαθήματα

- Τα ουσιαστικά αυτής της κατηγορίας είναι παροξύτονα και προπαροξύτονα.
- Η γενική ενικού και η ονομαστική, η αιτιατική και η κλητική πληθυντικού τονίζονται πάντοτε στην προπαραλήγουσα, ενώ η γενική πληθυντικού πάντοτε στην παραλήγουσα.
- Ορισμένα ουσιαστικά σχηματίζουν πτώσεις μόνο στον πληθυ-

ντικό, π.χ. γεράματα, τρεχάματα, χαιρετίσματα κ.ά.

- Η κλητική του ενικού και πληθυντικού δε χρησιμοποιείται συχνά στον λόγο.
- Σύμφωνα με το πράγμα κλίνονται τα γράμμα, κλίμα, σώμα, χρώμα κ.ά.
- Σύμφωνα με το μάθημα κλίνονται τα παράπηγμα, σύνταγμα κ.ά.

Ουσιαστικά σε -ιμο (ανισοσύλλαβα)

Ενικός αριθμός		
Ονομ.	το	γράψιμο
Γεν.	του	γραψίματος
Αιτιατ.	το	γράψιμο
Κλητ.		γράψιμο

Πληθυντικός αριθμός		
Ονομ.	τα	γραψίματα
Γεν.	των	γραψιμάτων
Αιτιατ.	τα	γραψίματα
Κλητ.		γραψίματα

- Τα ουσιαστικά αυτής της κατηγορίας είναι προπαροξύτονα. Τονίζονται σε όλες τις πτώσεις στην προπαραλήγουσα, εκτός από τη γενική πληθυντικού, όπου τονίζονται στην παραλήγουσα.
- Η γενική πληθυντικού και η κλητική και των δύο αριθμών δε χρησιμοποιούνται συχνά στον λόγο.
- Σύμφωνα με το γράψιμο κλίνονται τα βάψιμο, δέσιμο, φταίξιμο κ.ά.

Ουσιαστικά σε -ς (ανισοσύλλαβα)

Ενικός αριθμός			
Ονομ.	το	τέρας	καθεστώς
Γεν.	του	τέρατος	καθεστώτος
Αιτιατ.	το	τέρας	καθεστώς
Κλητ.		τέρας	καθεστώς

Πληθυντικός αριθμός			
Ονομ.	τα	τέρατα	καθεστώτα
Γεν.	των	τεράτων	καθεστώ- των
Αιτιατ.	τα	τέρατα	καθεστώτα
Κλητ.		τέρατα	καθεστώτα

- Τα ουσιαστικά που κλίνονται σύμφωνα με το τέρας είναι παροξύτονα και τονίζονται στη γενική ενικού, ονομαστική, αιτιατική και κλητική πληθυντικού στην προπαραλήγουσα. Παρό-

μοια κλίνονται και τα γήρας, κρέας, πέρας κ.ά.

- Τα ουσιαστικά που κλίνονται σύμφωνα με το καθεστώς είναι οξύτονα και παροξύτονα. Τονίζονται παντού στην ίδια συλλαβή, αλλά στη γενική πληθυντικού πάντα στην παραλήγουσα. Παρόμοια κλίνονται και τα αερίοφως, γεγονόςς, ημίφως, λυκόφως. Εξαιρείται το φως, που τονίζεται στη γενική ενικού στη λήγουσα.

Ουσιαστικά σε -ν (ανισοσύλλαβα)

Ενικός αριθμός			
Ονομ.	το	ον	φωνήεν
Γεν.	του	όντος	φωνήεντος
Αιτιατ.	το	ον	φωνήεν
Κλητ.		ον	φωνήεν

Πληθυντικός αριθμός			
Ονομ.	τα	όντα	φωνήεντα
Γεν.	των	όντων	φωνηέντων
Αιτιατ.	τα	όντα	φωνήεντα
Κλητ.		όντα	φωνήεντα

- Τα ουσιαστικά αυτής της κατηγορίας είναι οξύτονα και παροξύτονα. Τονίζονται παντού στην ίδια συλλαβή, εκτός από τη γενική πληθυντικού των παροξύτων, όπου ο τόνος κατεβαίνει μία συλλαβή. Στη γενική πληθυντικού τονίζονται πάντοτε στην παραλήγουσα. Εξαίρεση αποτελούν τα ουσιαστικά το παν και το μηδέν, που τονίζονται στη γενική ενικού στη λήγουσα (του παντός, του μηδενός).
- Το ουσιαστικό μηδέν δε σχηματίζει πληθυντικό. Χρησιμοποιείται

**ο πληθυντικός του ουσιαστικού
το μηδενικό.**

- **Σύμφωνα με το ον κλίνονται και
τα ανακοινωθέν, παρελθόν, πα-
ρόν, προϊόν, προσόν, συμβάν κ.ά.**
- **Σύμφωνα με το φωνήεν κλίνο-
νται και τα ενδιαφέρον, καθήκον,
μέλλον, περιβάλλον, σύμπαν, συμ-
φέρον κ.ά.**

Ιδιόκλιτα ουσιαστικά που λήγουν σε -ρ (ανισοσύλλαβα)

Ενικός αριθμός				Πληθυντικός αριθμός		
Ονομ.	το	ήπαρ	πυρ	τα	ήπατα	πυρά
Γεν.	του	ήπατος	πυρός	του	ηπάτων	πυρών
Αιτ.	το	ήπαρ	πυρ	τα	ήπατα	πυρά
Κλητ.		ήπαρ	πυρ		ήπατα	πυρά

- Η γενική πληθυντικού του ουσιαστικού το ήπαρ και οι κλητικές και των δύο ουσιαστικών δεν είναι εύχρηστες στον λόγο.

Ιδιόκλιτα ουσιαστικά που λήγουν σε φωνήεν (ανισοσύλλαβα)

Ενικός αριθμός					
Ονομ.	το	γάλα	οξύ	δόρυ	ήμισυ
Γεν.	του	γάλατος/ γάλακτος	οξέος	δόρατος	ημίσεος
Αιτ.	το	γάλα	οξύ	δόρυ	ήμισυ
Κλητ.		γάλα	οξύ	δόρυ	ήμισυ

Πληθυντικός αριθμός					
Ονομ.	τα	γάλατα	οξέα	δόρατα	-
Γεν.	των	γαλάτων	οξέων	δοράτων	-
Αιτ.	τα	γάλατα	οξέα	δόρατα	-
Κλητ.		γάλατα	οξέα	δόρατα	-

δ. Άκλιτα ουσιαστικά

Ορισμένα ουσιαστικά, που προέρχονται κυρίως από ξένες γλώσσες, δεν κλίνονται. Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται ορισμένα από αυτά.

Αρσενικά	μάνατζερ, ντε(ν)τέκτιβ, ρεπόρτερ κ.ά.
Θηλυκά	πλαζ, σεζόν, σπεσιαλιτέ κ.ά.
Ουδέτερα	άλφα, ασανσέρ, βήτα, βολάν, κονιάκ, ρεπό, τρακ, φερμουάρ, ταμπλό, ρα-ντεβού, πάρτι, μαγιά, μετρό, στυ(ι)λό κτλ.

ε. Διπλόκλιτα ουσιαστικά

Στα διπλόκλιτα περιλαμβάνονται όσα σχηματίζουν πληθυντικό αριθμό διαφορετικού γένους από ό,τι στον ενικό.

Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός	
ο βράχος ο λαιμός ο λόγος ο πλούτος ο σανός ο χρόνος	οι βράχοι οι λαιμοί οι λόγοι - - οι χρόνοι	τα βράχια τα λαιμά τα λόγια τα πλούτη τα σανά τα χρόνια

Παρατηρώ και... καταλαβαίνω...

Η μορφολογική ποικιλία των ουσιαστικών είναι αρκετά μεγάλη. Η επιλογή του ενός ή του άλλου μορφολογικού τύπου οφείλεται σε διάφορους λόγους. Ορισμένοι από τους σημαντικότερους λόγους είναι:

- α) η διατήρηση στερεότυπων εκφράσεων που προέρχονται από παλαιότερες μορφές της ελληνικής γλώσσας και διατηρήθηκαν μέσω της Καθαρεύουσας, β) η επίδραση λαϊκότροπων και διαλεκτικών μορφολογικών τύπων που προέρχονται από τη λαϊκή γλώσσα και τη λογοτεχνία και γ) η συνειδητή επιλογή του ομιλητή για δημιουργία ύφους.**

Παρατηρήστε και τις τρεις αυτές περιπτώσεις στις παρακάτω φράσεις:

α) Διατήρηση στερεότυπων εκφράσεων

1. Η Τράπεζα Ελλάδος εφαρμόζει πιστά την οικονομική πολιτική της κυβέρνησης,

αλλά

Οι τράπεζες της Ελλάδας είναι συνήθως μεσαίου μεγέθους.

2. Πήγε στο περίπτερο και αγόρασε μπισκότα Παπαδοπούλου και δύο σοκολάτες αμυγδάλου,

αλλά

Τα σοκολατάκια του Παπαδόπουλου έχουν έντονη γεύση αμύγδαλου.

3. Οι δημόσιοι υπάλληλοι πληρώνονται κάθε μία και δεκαέξι του μηνός, αλλά

Τα έξοδα αυτού του μήνα ήταν αρκετά.

β) Επίδραση διαλεκτικών και πολύ λαϊκών τύπων

1. Στη λιτανεία ήταν τρεις δεσποτάδες και πέντε μαθητάδες,

αλλά

Οι δεσπότες της περιοχής υποδέχτηκαν τους μαθητές των σχολείων.

Αυτοί οι άνθρωποι δεν καταλαβαίνουν τίποτα, αλλά

Οι άνθρωποι σήμερα εργάζονται σκληρά.

3. Πόσων χρόνων είναι η Ιωάννα;

αλλά

Η Ιωάννα είναι έξι **χρονώ**.

γ) Επιλογή για λόγους ύφους

1. Κύριε **διευθυντά**, σας ζητούν στο τηλέφωνο (τυπικό ύφος),

αλλά

Έλα, **διευθυντή** μου, σε ζητάνε (οικείο ύφος).

2. Ο μισθός του **δασκάλου** υπερβαίνει τα 1.000 Ευρώ (τυπικό ύφος),

αλλά

Του **δάσκαλου** η δουλειά δεν πληρώνεται με τίποτε (ουδέτερο ή οικείο ύφος).

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

Ι. ΑΡΣΕΝΙΚΑ

Καταλήξεις		Παραδείγματα		
α/ α	Ενικός	Πληθυ- ντικός	Ενικός	Πληθυντικός
1.	-ας (ισοσύλλ.)	-ες	πατέρας, μήνας, κήρυκας	πατέρες, μήνες, κήρυκες
2.	-ης (ισοσύλλ.)	-ες	μαθητής, επιβάτης	μαθητές, επιβάτες

Καταλήξεις			Παραδείγματα	
α/ α	Ενικός	Πληθυ- ντικός	Ενικός	Πληθυντικός
3.	-ος (ισοσύλλ.)	-οι	βαθμός, δρόμος, ανήφο- ρος	βαθμοί, δρόμοι, ανήφοροι

Καταλήξεις			Παραδείγματα	
α/ α	Ενικός	Πληθυ- ντικός	Ενικός	Πληθυντικός
4.	-ας (ανισοσύλλ.)	-άδες	ψαράς, ρήγας, τσέλιγκας	ψαράδες, ρηγάδες, τσελιγκάδες

Καταλήξεις			Παραδείγματα	
α/ α	Ενικός	Πλη- θυντι- κός	Ενικός	Πληθυντικός
5.	-ης (ανισοσύλλ.)	-ηδες	καφετζής, βαρκάρης, φούρναρης	καφετζήδες, βαρκάρηδες, φουρνάρηδες

Καταλήξεις			Παραδείγματα	
α/ α	Ενικός	Πλη- θυντι- κός	Ενικός	Πληθυντικός
6.	-ης (ανισοσύλλ.)	-ες, -άδες	αφέντης	αφέντες, αφεντάδες
7.	-ές, -ούς (ανισοσύλλ.)	-έδες, -ού- δες	καφές, παππούς	καφέδες, παππούδες
8.	-έας (ανισοσύλλ.)	-είς	κουρέας	κουρείς

II. ΘΗΛΥΚΑ

Καταλήξεις		Παραδείγματα		
α/ α	Ενικός	Πλη- θυντι- κός	Ενικός	Πληθυντικός
1.	-α (ισοσύλλ.)	-ες	σπηλιά, εικόνα, αίθουσα	σπηλιές, εικόνες, αίθουσες
2.	-η (ισοσύλλ.)	-ες	γραμμή, γνώμη, κάμαρη, χάρη	γραμμές, γνώμες, κάμαρες,

Καταλήξεις		Παραδείγματα		
α/ α	Ενικός	Πλη- θυντι- κός	Ενικός	Πληθυντικός
3.	-η (ανισοσύλλ.)	-εις	γνώση, αίτηση	γνώσεις, αιτήσεις
4.	-ος (ισοσύλλ.)	-οι	κιβωτός, ψήφος, μέθοδος	κιβωτοί, ψήφοι, μέθοδοι
5.	-ά, -ού (ανισο- σύλλ.)	-άδες, -ού- δες	μαμά, πολύ- λογού	μαμάδες, πολυλο- γούδες

Καταλήξεις			Παραδείγματα	
α/ α	Ενικός	Πλη- θυντι- κός	Ενικός	Πληθυντικός
6.	-ω (ισοσύλλ.)	-	πειθώ, Μάρω	-

III. ΟΥΔΕΤΕΡΑ

Καταλήξεις		Παραδείγματα		
α/ α	Ενικός	Πλη- θυντι- κός	Ενικός	Πληθυντικός
1.	-ο (ισοσύλλ.)	-α	φυτό, δέντρο, άτομο	φυτά, δέντρα, άτομα
2.	-ι (ισοσύλλ.)	-ια	νησί, σπίτι	νησιά, σπίτια

Καταλήξεις		Παραδείγματα		
α/α	Ενικός	Πλη- θυντι- κός	Ενικός	Πληθυντικός
3.	-ος (ισοσύλλ.)	-η	δάσος, μέγεθος	δάση, μεγέθη
4.	-μα (ανισο- σύλλ.)	-ματα	πράγμα, μάθημα	πράγματα, μαθήματα
5.	-ιμο (ανισο- σύλλ.)	-ιματα	γράψιμο	γραψίματα

Καταλήξεις		Παραδείγματα		
α/ α	Ενικός	Πλη- θυντι- κός	Ενικός	Πληθυντικός
6.	-ς (ανισοσύλλ.)	-τα	τέρας, καθεστώς	τέρατα, καθεστώτα
7.	-ν (ανισοσύλλ.)	-ντα	ον	όντα
8.	-ρ (ανισοσύλλ.)	-(τ)α	ήπαρ, πυρ	ήπατα, πυρά

3. ΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

- **Χρήση, λειτουργία και μορφή**
- **Κλίση**
- **Παραθετικά επιθέτων**

3.1. Ορισμός - Λειτουργία - Χρήση

Το επίθετο είναι ένα μέρος του λόγου που κατά κανόνα δίνει ένα χαρακτηριστικό, μια ιδιότητα ή μια ποιότητα στο ουσιαστικό που προσδιορίζει, π.χ. Η ξύλινη πόρτα. Η σωστή απάντηση.

Το επίθετο συμφωνεί με το ουσιαστικό που προσδιορίζει ως προς το γένος, τον αριθμό και την πτώση. Η θέση του επιθέτου μέσα στον λόγο ποικίλλει. Συνήθως τοποθετείται στον λόγο πριν από το ουσιαστικό, αλλά μπορεί να τοπο-

θετείται και μετά από αυτό, π.χ. Ήταν μια ένοπλη ληστεία που κατέληξε σε φιάσκο, αλλά και Ήταν μια ληστεία ένοπλη που κατέληξε σε φιάσκο. Κάτι ανάλογο γίνεται, όταν μεταξύ ουσιαστικού και επιθέτου μεσολαβεί το ρήμα είμαι, π.χ. Οι πλανήτες είναι ετερόφωτοι, αλλά και Ετερόφωτοι είναι οι πλανήτες.

Το επίθετο συχνά χρησιμοποιείται με πρόταξη του άρθρου χωρίς το ουσιαστικό, όταν εννοείται από τους συμμετέχοντες στη συζήτηση, π.χ. Τα μικρά να έλθουν μπροστά (εννοείται παιδιά). Οι ηλικιωμένοι να περάσουν δεξιά και οι νέοι στα αριστερά (εννοείται άνθρωποι). Στην περίπτωση αυτή τα επίθετα λειτουργούν ως ουσιαστικά. Γενικά, η διάκριση μεταξύ επιθέτου και ουσιαστικού δεν είναι πάντα εύκολη, γιατί μπορεί η ίδια λέξη να λειτουρ-

γεί άλλοτε ως επίθετο και άλλοτε ως ουσιαστικό, π.χ. Τα εισοδήματά του προέρχονται από μισθωτές υπηρεσίες (επίθετο). Άρχισαν οι διαμαρτυρίες των μισθωτών (ουσιαστικό). Έφερε νέα πράγματα (επίθετο). Έφερε καλά νέα (ουσιαστικό). Σε αυτήν την περίπτωση εντάσσονται και πολλές λέξεις που δηλώνουν διάφορες ιδιότητες αλλά κυρίως καταγωγή από κάποια γεωγραφική περιοχή ή εθνική καταγωγή. Οι λέξεις αυτές αναφέρονται είτε μόνο στο αρσενικό γένος είτε μόνο στο θηλυκό είτε και στα δύο γένη και σπανιότερα και στα τρία, π.χ. η Αθηναία υπάλληλος (επίθετο), αλλά και η Αθηναία (ουσιαστικό). Ο Μεξικάνος αθλητής (επίθετο), αλλά και ο Μεξικάνος (ουσιαστικό).

Το γένος των επιθέτων εξαρτάται και καθορίζεται από το γένος των

ουσιαστικών που προσδιορίζουν,
π.χ. Η νέα ρύθμιση. Ο νέος άνθρωπος. Το νέο παιδί.

Παρατηρώ και... καταλαβαίνω...

1. Παρατηρήστε τα δύο παρακάτω κείμενα. Το πρώτο προέρχεται από αντίγραφο μηνιαίου λογαριασμού πιστωτικής κάρτας ελληνικής τράπεζας του μήνα Δεκεμβρίου. Το δεύτερο προέρχεται από ευχετήρια κάρτα που στέλνει την ίδια εποχή ένα άτομο σε ένα πολύ φιλικό του πρόσωπο.

Α' κείμενο

**ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΑΠΟ ΚΑΡΔΙΑΣ
ΤΟ ΝΕΟ ΕΤΟΣ ΝΑ ΦΕΡΕΙ ΥΓΕΙΑ
ΚΑΙ ΕΥΤΥΧΙΑ ΣΕ ΣΑΣ ΚΑΙ ΤΗΝ**

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΣΑΣ.

Β' κείμενο

**Αγαπητέ μου φίλε Παναγιώτη,
Σου εύχομαι μέσα από την
καρδιά μου
να περάσεις χαρούμενα,
ευτυχισμένα και πολύ ζεστά
Χριστούγεννα.
Ο φίλος σου
Γιώργος**

Στο πρώτο κείμενο δεν υπάρχει κανένα επίθετο. Στο δεύτερο κείμενο υπάρχουν τρία επίθετα, τα οποία δίνουν μια ιδιότητα και κάποια χαρακτηριστικά στο ουσιαστικό Χριστούγεννα (χαρούμενα, ευτυχισμένα, ζεστά), βρίσκονται στην ίδια πτώση, στον ίδιο αριθμό και στο ίδιο γένος με το ουσι-

αστικό που προσδιορίζουν και προηγούνται του ουσιαστικού. Ενώ και στα δύο κείμενα το θέμα και ο σκοπός είναι τα ίδια (ευχές), διαφορετικά πραγματολογικά στοιχεία (πομπός, δέκτης και η σχέση τους), η μορφή του μεσου επικοινωνίας και το ύφος καθορίζουν την απουσία επιθέτων στο πρώτο κείμενο και την παρουσία τους στο δεύτερο.

2. Παρατηρήστε το παρακάτω κείμενο. Προέρχεται από τη στήλη των Μικρών Αγγελιών εφημερίδας πανελλήνιας κυκλοφορίας.

ΠΩΛΕΙΤΑΙ μεζονέτα ετοιμοπαράδοτη, γωνιακή, 182 τ.μ., με θέα απεριόριστη και αυλή με οπωροφόρα και πράσινο. Τηλ. 1230 98-76543.

Στο παραπάνω κείμενο τα επίθετα **ετοιμοπαράδοτη, γωνιακή, απεριόριστη** ακολουθούν τα ουσιαστικά που προσδιορίζουν, ενώ το επίθετο **οπωροφόρα** λειτουργεί ως ουσιαστικό. Οι συγκεκριμένες επιλογές προσδιορίζονται από το είδος του λόγου των Μικρών Αγγελιών, όπου σκοπός είναι να δοθούν οι σημαντικές πληροφορίες που θέλει ο πομπός να ληφθούν από τον δέκτη με τον πιο σύντομο και σαφή τρόπο μέσα από το συγκεκριμένο μέσο επικοινωνίας (την εφημερίδα). Γι' αυτό προηγείται η λέξη μεζονέτα των επιθέτων και γι' αυτό δεν τίθεται δίπλα στο **οπωροφόρα** η λέξη δέντρα.

3.2. Μορφολογία

Τα περισσότερα επίθετα παρουσιάζουν διαφορετική μορφή στο αρσενικό, στο θηλυκό και στο ουδέτερο γένος. Ορισμένα, τα οποία είναι στην πλειονότητά τους δάνεια από ξένες γλώσσες, διαθέτουν μόνο έναν τύπο και για τα τρία γένη, π.χ. Ο μπλε τοίχος. Η μπλε φούστα. Το μπλε δωμάτιο. Η μορφή αυτών των επιθέτων παραμένει αναλλοίωτη σε όλα τα γένη και τις πτώσεις. Η κλίση των επιθέτων παρουσιάζει ομοιότητες με την κλίση των ουσιαστικών που έχουν τις ίδιες καταλήξεις. Διακρίνονται με βάση τον αριθμό των καταλήξεων που εμφανίζουν για κάθε γένος σε τρικατάληκτα (π.χ. ο πλούσιος, η πλούσια, το πλούσιο), δικατάληκτα (π.χ. ο ακριβής, η ακριβής, το ακριβές) και μονοκατάλη-

κτα (π.χ. ο μπλε, η μπλε, το μπλε), ενώ με βάση τον αριθμό συλλαβών που διατηρούν στις πτώσεις διακρίνονται σε ισοσύλλαβα (π.χ. ο διάσημος, του διάσημου) και ανισοσύλλαβα (π.χ. ο παρών, του παρόντος).

Διακρίσεις στη μορ- φολογία των επιθέ- των	τρικατά- ληκτα	ισοσύλλα- βα ανισοσύλ- λαβα
	δικατά- ληκτα	ισοσύλλα- βα ανισοσύλ- λαβα

Διακρίσεις στη μορ- φολογία των επιθέ- των	μονο- κατάλη- κτα	ισοσύλ- λαβα
---	----------------------------------	-------------------------

Η γενική τάση που υπάρχει στον τονισμό των επιθέτων είναι να παραμένει ο τόνος στην ίδια συλλαβή, π.χ. ο άγριος λύκος, του άγριου λύκου, οι άγριοι λύκοι. Μερικές φορές, συνήθως σε τυπικό ύφος, ο τόνος των επιθέτων που τονίζονται στην προπαραλήγουσα μετακινείται, π.χ. Το βιβλίο των αγρίων ζώων.

Κλίση–Παρατηρήσεις

Επίθετα σε -ος, -η, -ο

Ενικός αριθμός				
	Αρσενικό		Θηλυκό	
Ονομ.	ο	ελεύθερος	η	ελεύθερη
Γεν.	του	ελεύθερου	της	ελεύθερης
Αιτ.	τον	ελεύθερο	την	ελεύθερη
Κλητ.		ελεύθερε		ελεύθερη

Πληθυντικός αριθμός

	Αρσενικό		Θηλυκό	
Ονομ.	οι	ελεύθεροι	οι	ελεύθερες
Γεν.	των	ελεύθερων	των	ελεύθερων
Αιτ.	τους	ελεύθερους	τις	ελεύθερες
Κλητ.		ελεύθεροι		ελεύθερες

Ενικός αριθμός		
	Ουδέτερο	
Ονομ.	το	ελεύθερο
Γεν.	του	ελεύθερου
Αιτ.	το	ελεύθερο
Κλητ.		ελεύθερο
Πληθυντικός αριθμός		
	Ουδέτερο	
Ονομ.	τα	ελεύθερα
Γεν.	των	ελεύθερων
Αιτ.	τα	ελεύθερα
Κλητ.		ελεύθερα

- Αυτή είναι η πιο συνηθισμένη κατηγορία επιθέτων στη νέα ελληνική.

- Τα επίθετα αυτής της κατηγορίας είναι οξύτονα, παροξύτονα και προπαροξύτονα.
- Οι καταλήξεις του αρσενικού είναι ίδιες με τις καταλήξεις των αρσενικών ουσιαστικών σε -ος, οι καταλήξεις του θηλυκού ίδιες με τις καταλήξεις των θηλυκών ουσιαστικών σε -η και οι καταλήξεις των ουδετέρων ίδιες με τις καταλήξεις των ουδέτερων ουσιαστικών σε -ο.
- Σύμφωνα με το ελεύθερος-ελεύθερη-ελεύθερο κλίνονται: α) τα επίθετα άδικος, βέβαιος, έντιμος, επιπόλαιος, ταπεινός κ.ά. και β) οι μετοχές της παθητικής φωνής σε -ος, -η, -ο, π.χ. διαβασμένος, γραμμένος, κουρασμένος κ.ά.

➤ **Μορφολογική ποικιλία**

Ο τόνος σχεδόν πάντοτε παραμένει στην ίδια συλλαβή. Όμως, σε ορισμένες περιπτώσεις, στη γενική του ενικού και του πληθυντικού και στην αιτιατική του πληθυντικού αριθμού των προπαροξύτωνων επιθέτων, κυρίως σε στερεότυπες εκφράσεις λόγιας προέλευσης ή σε τυπικό ύφος, ο τόνος μετακινείται στην παραλήγουσα, π.χ. Επίλυση διαφορών (αντί διάφορων) προβλημάτων. Αθωώθηκε εξαιτίας του προτέρου εντίμου (αντί έντιμου) βίου του. Η μετακίνηση του τόνου στη γενική του ενικού και στη γενική και αιτιατική του πληθυντικού θεωρείται κανονική, όταν το επίθετο χρησιμοποιείται ως ουσιαστικό, π.χ. Κάλεσε όλους τους αθανάτους (αντί αθάνατους). Ρώτησε τον γιατρό για

**την πορεία της υγείας του αρρώ-
στου (αντί άρρωστου). Η διαφορο-
ποίηση αυτή τείνει σήμερα να σχε-
τιστεί στον προφορικό λόγο με τη
διαφοροποίηση του ύφους του ομι-
λητή (τόνος στην προπαραλήγου-
σα = ουδέτερο ή οικείο ύφος, τόνος
στην παραλήγουσα = τυπικό ύφος).**

- Τα επίθετα που το θέμα τους λή-
γει σε -ρ και μερικά επίθετα των
οποίων το θέμα λήγει σε φωνήεν
σχηματίζουν σε ορισμένες περι-
πτώσεις, συνήθως σε στερεότυ-
πες εκφράσεις λόγιας προέλευ-
σης, το θηλυκό με κατάληξη -α,
π.χ. Οι βουλευτές της αριστεράς
(αντί αριστερής) πτέρυγας. Οδη-
γήθηκε σε βεβαία (αντί βέβαιη)
ήττα.
- Ορισμένα επίθετα, που δηλώ-
νουν εθνική προέλευση, παρου-
σιάζονται στον λόγο με διαφορε-

τικό τονισμό, π.χ. Βουλγάριο
 τυρί, αλλά και Ο βουλγαρικός
 στρατός. Η αμερικάνικη κυριαρ-
 χία, αλλά και Η αμερικανική βοή-
 θεια. Η διαφοροποίηση αυτή εί-
 ναι τις περισσότερες φορές τυ-
 χαία. Σπανιότερα γίνεται για λό-
 γους ύφους. Σ' αυτές τις περι-
 πτώσεις το επίθετο που τονίζεται
 στη λήγουσα συναντάται σε τυ-
 πικό ύφος.

Ενικός αριθμός			
	Αρσενικό		
Ονομ.	ο	νέος	τίμιος
Γεν.	του	νέου	τίμιου
Αιτ.	τον	νέο	τίμιο
Κλητ.		νέε	τίμιε

Πληθυντικός αριθμός			
	Αρσενικό		
Ονομ.	οι	νέοι	τίμιοι
Γεν.	των	νέων	τίμιων
Αιτ.	τους	νέους	τίμιους
Κλητ.		νέοι	τίμιοι

Ενικός αριθμός			
	Θηλυκό		
Ονομ.	η	νέα	τίμια
Γεν.	της	νέας	τίμιας
Αιτ.	τη(ν)	νέα	τίμια
Κλητ.		νέα	τίμια

Πληθυντικός αριθμός			
	Θηλυκό		
Ονομ.	οι	νέες	τίμιες
Γεν.	των	νέων	τίμιων
Αιτ.	τις	νέες	τίμιες
Κλητ.		νέες	τίμιες

Ενικός αριθμός			
	Ουδέτερο		
Ονομ.	το	νέο	τίμιο
Γεν.	του	νέου	τίμιου
Αιτ.	το	νέο	τίμιο
Κλητ.		νέο	τίμιο

Πληθυντικός αριθμός			
	Ουδέτερο		
Ονομ.	τα	νέα	τίμια
Γεν.	των	νέων	τίμιων
Αιτ.	τα	νέα	τίμια
Κλητ.		νέα	τίμια

- Στην κατηγορία αυτή ανήκουν όλα τα επίθετα σε -ος που το θέμα τους λήγει σε οποιαδήποτε πραγμάτωση του φωνήματος ι (ι, υ, ει, οι), τονιζόμενου ή άτονου, ή σε οποιοδήποτε άλλο τονιζόμενο φωνήεν.
- Ως προς τη μορφολογία τα επίθετα της ομάδας αυτής διαφέρουν από την ομάδα των επιθέτων σε -ος,-η, -ο μόνο στους τύπους του θηλυκού του ενικού α-

ριθμού, στην κατάληξη των οποίων υπάρχει πάντα το -α στη θέση του -η.

- Σύμφωνα με το νέος-νέα-νέο κλίνονται τα αιώνιος, γκρίζος, καινούριος, μοντέρνος, σκούρος, καθώς και τα επίθετα που λήγουν στα επιθήματα -ούχος, -φόρος, -ούργος, π.χ. ταλαντούχος, κερδοφόρος, ραδιούργος κ.ά.
- Σύμφωνα με το τίμιος-τίμια-τίμιο κλίνονται τα άδειος, αστείος, κρύος, σπάνιος, τεράστιος κ.ά.

➤ **Μορφολογική ποικιλία**

- Στον τονισμό των επιθέτων σε -ος, -α, -ο συμβαίνει αυτό που συμβαίνει και στα επίθετα σε -ος, -η, -ο. Ο τόνος δηλαδή παραμένει σε όλες τις πτώσεις κανονικά στην ίδια συλλαβή. Όμως στη γε-

νική του ενικού και πληθυντικού, καθώς και στην αιτιατική του πληθυντικού αριθμού, στα προπαροξύτονα επίθετα, σε ορισμένες περιπτώσεις, κυρίως σε τυπικό ύφος, ο τόνος μετακινείται στην παραλήγουσα, π.χ. Ανακάλυψη πλουσίων (αντί πλούσιων) κοιτασμάτων. Ήταν άτομο μετρίου (αντί μέτριου) αναστήματος. Η μετακίνηση του τόνου στη γενική του ενικού και στη γενική και αιτιατική του πληθυντικού θεωρείται κανονική, όταν το επίθετο χρησιμοποιείται ως ουσιαστικό, π.χ. Υπάρχουν δέκα θέσεις ορθίων. Είναι ασφαλισμένος του Δημοσίου. Η διαφοροποίηση αυτή τείνει σήμερα να συσχετιστεί στον προφορικό λόγο με τη διαφοροποίηση του ύφους του ομιλητή (τόνος στην προπαραλή-

**γουσα = ουδέτερο και οικείο ύ-
φος, τόνος στην παραλήγουσα =
τυπικό ύφος).**

- **Ορισμένα επίθετα της κατηγορί-
ας αυτής, όπως τα βόρειος, έγ-
γειος, ειδοποιός, νότιος, χρησιμο-
ποιούνται στον λόγο και ως δι-
κατάληκτα, με τους τύπους του
θηλυκού να συμπίπτουν με τους
τύπους του αρσενικού, π.χ. Η
Βόρειος Αμερική, αλλά και Η Βό-
ρεια Αμερική. Η έγγειος ιδιοκτη-
σία, αλλά και— σπανιότερα— Η
έγγεια ιδιοκτησία. Το επίθετο ει-
δοποιός χρησιμοποιείται σχεδόν
αποκλειστικά στη στερεότυπη
έκφραση η ειδοποιός διαφορά.**

Επίθετα σε -ος, -ια, -ο

Ενικός αριθμός						
	Αρσενικό		Θηλυκό			Ουδέτερο
Ονομ.	ο	γλυκός	η	γλυκιά	το	γλυκό
Γεν.	του	γλυκού	της	γλυκιάς	του	γλυκού
Αιτ.	τον	γλυκό	τη(ν)	γλυκιά	το	γλυκό
Κλητ.		γλυκέ		γλυκιά		γλυκό

Πληθυντικός αριθμός						
	Αρσενικό		Θηλυκό			Ουδέτερο
Ονομ.	οι	γλυκός	οι	γλυκές	τα	γλυκά
Γεν.	των	γλυκών	των	γλυκών	των	γλυκών
Αιτ.	τους	γλυκούς	τις	γλυκές	τα	γλυκά
Κλητ.		γλυκοί		γλυκές		γλυκά

- Τα επίθετα της ομάδας αυτής διαφέρουν από την ομάδα των επιθέτων σε -ος, -η, -ο μόνο στους τύπους του θηλυκού του ενικού αριθμού, οι οποίοι λήγουν σε -ια και όχι σε -η.

- Σύμφωνα με το γλυκός-γλυκιά-γλυκό κλίνονται τα γνωστικός, ελαφρός, φτωχός (οξύτονα), φρέσκος (παροξύτονο), βρόμικος (προπαροξύτονο) κ.ά

➤ **Μορφολογική ποικιλία**

- Τα περισσότερα από τα επίθετα της ομάδας αυτής, όταν χρησιμοποιούνται σε τυπικό ύφος, σχηματίζουν το θηλυκό του ενικού αριθμού με κατάληξη -η αντί -ια και κλίνονται όπως το θηλυκό της ομάδας των επιθέτων σε -ος, -η, -ο, π.χ. Έχει μια κακιά πεθερά, αλλά Διήνυσε μια κακή πορεία. Είναι μια θηλυκιά αλεπού, αλλά Έχει θηλυκή σκέψη.

**Επίθετα σε -ύς, -ιά, -ύ, σε -ύς, -εία, -ύ και σε -ής, -
ιά, -ί**

Ενικός αριθμός						
	Αρσενικό		Θηλυκό		Ουδέτερο	
Ονομ.	ο	βαρύς	η	βαριά	το	βαρύ
Γεν.	του	βαριού / βαρύ	της	βαριάς	του	βαριού / βαρύ
Αιτ.	τον	βαρύ	την	βαριά	το	βαρύ
Κλητ.		βαρύς		βαριά		βαρύ

Πληθυντικός αριθμός						
	Αρσενικό		Θηλυκό		Ουδέτερο	
Ονομ.	οι	βαριοί/βα- ρείς	οι	βαριές	τα	βαριά
Γεν.	των	βαριών	των	βαριών	των	βαριών
Αιτ.	τους	βαριοί/βα- ρείς	τις	βαριές	τα	βαριά
Κλητ.		βαριοί/βα- ρείς		βαριές		βαριά

Ενικός αριθμός						
	Αρσενικό		Θηλυκό		Ουδέτερο	
Ονομ.	ο	βραχύς	η	βραχεία	το	βραχύ
Γεν.	του	βραχέος	της	βραχείας	του	βραχέος
Αιτ.	τον	βραχύ	την	βραχεία	το	βραχύ
Κλητ.		βραχύ		βραχεία		βραχύ

Πληθυντικός αριθμός						
	Αρσενικό		Θηλυκό		Ουδέτερο	
Ονομ.	οι	βραχείς	οι	βραχείες	τα	βραχέα
Γεν.	των	βραχέων	των	βραχειών	των	βραχέων
Αιτ.	τους	βραχείς	τις	βραχείες	τα	βραχέα
Κλητ.		βραχείς		βραχείες		βραχέα

Ενικός αριθμός						
	Αρσενικό		Θηλυκό		Ουδέτερο	
Ονομ.	ο	χρυσ αφής	η	χρυσ αφιά	το	χρυσ αφί
Γεν.	του	χρυσ αφιού / χρυσ αφή	της	χρυσ αφ- φιάς	του	χρυσ αφ- φιού / χρυσ αφ- φί
Αιτ.	τον	χρυσ αφή	την	χρυσ αφιά	το	χρυσ αφί
Κλητ.		χρυσ αφή		χρυσ αφιά		χρυσ αφί

Πληθυντικός αριθμός						
	Αρσενικό		Θηλυκό		Ουδέτερο	
Ονομ.	οι	χρυσά- φιοί	οι	χρυσά- φιές	τα	χρυσά- φιά
Γεν.	των	χρυσά- φιών	των	χρυσά- φιών	των	χρυσά- φιών
Αιτ.	τους	χρυσά- φιούς	τις	χρυσά- φιές	τα	χρυσά- φιά
Κλητ.		χρυσά- φιοί		χρυσά- φιές		χρυσά- φιά

- Όλα τα επίθετα της ομάδας αυτής είναι οξύτονα.
- Οι τύποι της γενικής του ενικού και του πληθυντικού αριθμού του αρσενικού και του ουδέτερου γένους χρησιμοποιούνται σπάνια.
- Τα επίθετα της ομάδας σε -ύς, -εία, -ύ διατηρούν στους περισσότερους τύπους τη μορφολογία που είχαν στην αρχαία ελληνική και χρησιμοποιούνται συνήθως σε στερεότυπες εκφράσεις λόγιας προέλευσης και σε ύφος τυπικό.
- Σύμφωνα με το βαρύς-βαριά-βαρύ κλίνονται τα βαθύς, ελαφρύς, μακρύς, παχύς, φαρδύς κ.ά.
- Σύμφωνα με το βραχύς-βραχεία-βραχύ κλίνονται τα αμβλύς, δριμύς, ευθύς, θρασύς, οξύς, ταχύς κ.ά.

- Σύμφωνα με το χρυσαφής-χρυσάφια-χρυσάφί κλίνονται τα βυσσινής, θαλασσής, ουρανής, πορτοκαλής, σταχτής κ.ά.

➤ **Μορφολογική ποικιλία**

- Η γενική του ενικού και πληθυντικού αριθμού, ενώ χρησιμοποιείται σπάνια στον λόγο, παρουσιάζει μια ποικιλία τύπων, οι οποίοι καθορίζονται είτε από το ύφος του λόγου μέσα στο οποίο εντάσσονται είτε από την έκφραση στην οποία χρησιμοποιούνται. Χρησιμοποιούνται συχνά σε οικείο ή ουδέτερο ύφος τύποι γενικής με καταλήξεις σε -ιού, -ύ και -ιών (του βαριού / βαρύ, των βαριών), ενώ σε πολύ τυπικό ύφος και σε στερεότυπες εκφράσεις λόγιας προέλευσης εμφανί-

ζονται τύποι σε -έος και -έων, π.χ. Καθρεφτίστηκε στα νερά του βαθιού πηγαδιού. Έφτασε στη μέση του βαθύ κόλπου. Είναι πυγμάχος βαρέων βαρών.

- Ορισμένα από τα επίθετα της ομάδας σε -ύς, -ιά, -ύ παρουσιάζουν στην ονομαστική, αιτιατική και κλητική του πληθυντικού αριθμού, του αρσενικού και του ουδετέρου, κατά κανόνα σε τυπικό ύφος, τους μορφολογικούς τύπους που έχουν τα επίθετα σε -ύς, -εία, -ύ, π.χ. Η νέα ελληνική δεν έχει δασείς φθόγγους. Τον δι-απέρασαν οι τραχείς ήχοι μιας άρρυθμης μουσικής.
- Στην αιτιατική πληθυντικού του χρυσαφής εμφανίζεται σπάνια και μόνο σε τυπικό ύφος β' τύπος σε -είς (χρυσαφείς).

**Επίθετα σε -ης, -α, -ικο και σε -άς/-ής, -ού, -
άδικο/-ήδικο (ανισοσύλλαβα)**

Ενικός αριθμός						
	Αρσενικό		Θηλυκό		Ουδέτερο	
Ονομ.	ο	μικρούλης	η	μικρού- λα	το	μικρού- λικο
Γεν.	του	μικρούλη	της	μικρού- λας	του	μικρού- λικου
Αιτ.	τον	μικρούλη	τη(ν)	μικρού- λα	το	μικρού- λικο
Κλητ.		μικρούλη		μικρού- λα		μικρού- λικο

Πληθυντικός αριθμός						
	Αρσενικό		Θηλυκό		Ουδέτερο	
Ονομ.	οι	μικρού- ληδες	οι	μικρού- λες	τα	μικρού- λικά
Γεν.	των	μικρού- ληδων	των	-	των	μικρού- λικων
Αιτ.	τους	μικρού- ληδες	τις	μικρού- λες	τα	μικρού- λικά
Κλητ.		μικρού- ληδες		μικρού- λες		μικρού- λικά

Ενικός αριθμός						
	Αρσενικό		Θηλυκό		Ουδέτερο	
Ονομ.	ο	υπναράς	η	υπναρού	το	υπναρά- δικο
Γεν.	του	υπναρά	της	υπναρούς	του	υπναρά- δικου
Αιτ.	τον	υπναρά	την	υπναρού	το	υπναρά- δικο
Κλητ.		υπναρά		υπναρού		υπναρά- δικο

Πληθυντικός αριθμός						
	Αρσενικό		Θηλυκό		Ουδέτερο	
Ονομ.	οι	υπναρά- δες	οι	υπνα- ρούδες	τα	υπναρά- δικα
Γεν.	των	υπναρά- δων	των	υπνα- ρούδων	των	υπναρά- δικων
Αιτ.	τους	υπναρά- δες	τις	υπνα- ρούδες	τα	υπναρά- δικα
Κλητ.		υπναρά- δες		υπνα- ρούδες		υπναρά- δικα

- Όλα τα αρσενικά και θηλυκά επίθετα της ομάδας των επιθέτων σε -ης, -α, -ικο είναι παροξύτονα, ενώ τα αντίστοιχα αρσενικά και θηλυκά της ομάδας επιθέτων σε -άς/-ής, -ού, -άδικο/-ήδικο είναι οξύτονα.
- Η γενική πληθυντικού του θηλυκού της ομάδας των επιθέτων σε -ης, -α, -ικο δεν παρουσιάζει τύπο.
- Σύμφωνα με το μικρούλης-μικρούλα-μικρούλικο κλίνονται τα: ζαβολιάρης, ζηλιάρης, κοντούλης, παραπονιάρης, πεισματάρης κ.ά.
- Σύμφωνα με το υπναράς-υπναρού-υπναράδικο κλίνονται τα επίθετα: α) με κατάληξη αρσενικού σε -άς, π.χ. κοιλαράς, λογάς, παραμυθάς, φωνακλάς κ.ά., β) με κατάληξη αρσενικού σε -τζής, π.χ. καβγατζής, τζαμπατζής κ.ά.

και γ) με κατάληξη αρσενικού σε -λής, π.χ. μερακλής, μπελαλής κ. ά.

➤ **Μορφολογική ποικιλία**

- Ορισμένα επίθετα σε -ούλης, κατά κανόνα υποκοριστικά, σχηματίζουν ουδέτερο και σε -ούλι, π.χ. φτωχούλης, φτωχούλα, φτωχούλικο και φτωχούλι.
- Ορισμένα επίθετα της ομάδας σε -ης, -α, -ικο σχηματίζουν το θηλυκό με κατάληξη -ούσα ή -ού, π.χ. μαυρομάτης-μαυρομάτα και μαυροματού και μαυροματούσα.

Επίθετα σε -ης, -ης, -ες (δικατάληκτα)

Ενικός αριθμός						
	Αρσενικό		Θηλυκό		Ουδέτερο	
Ονομ.	ο	διεθνής	η	διεθνής	το	διεθνές
Γεν.	του	διεθνούς	της	διεθνούς	του	διεθνούς
Αιτ.	τον	διεθνή	την	διεθνή	το	διεθνές
Κλητ.		διεθνής		διεθνή		διεθνές

Πληθυντικός αριθμός						
	Αρσενικό		Θηλυκό		Ουδέτερο	
Ονομ.	οι	διεθνείς	οι	διεθνείς	τα	διεθνή
Γεν.	των	διεθνών	των	διεθνών	των	διεθνών
Αιτ.	τους	διεθνείς	τις	διεθνείς	τα	διεθνή
Κλητ.		διεθνείς		διεθνείς		διεθνή

Ενικός αριθμός						
	Αρσενικό		Θηλυκό		Ουδέτερο	
Ονομ.	ο	συνήθης	η	συνήθης	το	σύνηθες
Γεν.	του	συνήθους	της	συνή- θους	του	συνή- θους
Αιτ.	τον	συνήθη	την	συνήθη	το	σύνηθες
Κλητ.		συνήθη		συνήθη		σύνηθες

Πληθυντικός αριθμός						
	Αρσενικό		Θηλυκό		Ουδέτερο	
Ονομ.	οι	συνήθεις	οι	συνήθεις	τα	συνήθη
Γεν.	των	συνήθων	των	συνήθων	των	συνήθων
Αιτ.	τους	συνήθεις	τις	συνήθεις	τα	συνήθη
Κλητ.		συνήθεις		συνήθεις		συνήθη

- Τα επίθετα που κλίνονται σύμφωνα με το διεθνής-διεθνής-διεθνές κρατούν σε όλες τις πτώσεις τον τόνο στη λήγουσα.
- Τα επίθετα που κλίνονται σύμφωνα με το συνήθης-συνήθης-σύννηθες ανεβάζουν τον τόνο στην προπαραλήγουσα, στην ονομαστική, αιτιατική και κλητική στον ενικό αριθμό του ουδετέρου.
- Η κλητική των επιθέτων αυτής της κατηγορίας χρησιμοποιείται πολύ σπάνια.
- Σύμφωνα με το διεθνής-διεθνής-διεθνές κλίνονται τα αβλαβής, επιμελής, ειλικρινής, ευτυχής, υγιής κ.ά.
- Σύμφωνα με το συνήθης-συνήθης-σύννηθες κλίνονται τα αυτάρκης, επιμήκης, κακοήθης κ.ά.

Επίθετα σε -ων, -ουσα, -ον

Ενικός αριθμός						
	Αρσενικό		Θηλυκό		Ουδέτερο	
Ονομ.	ο	ενδιαφέ- ρων	η	ενδιαφέ- ρουσα	το	ενδιαφέ- ρον
Γεν.	του	ενδιαφέ- ροντος	της	ενδιαφέ- ρουσας	του	ενδιαφέ- ροντος
Αιτ.	τον	ενδιαφέ- ροντα	την	ενδιαφέ- ρουσα	το	ενδιαφέ- ρον
Κλητ.		ενδιαφέ- ρων		ενδιαφέ- ρουσα		ενδιαφέ- ρον

Πληθυντικός αριθμός						
	Αρσενικό		Θηλυκό		Ουδέτερο	
Ονομ.	οι	ενδιαφέ- ροντες	οι	ενδιαφέ- ρουσες	τα	ενδιαφέ- ροντα
Γεν.	των	ενδιαφε- ρόντων	των	ενδιαφε- ρουσών	των	ενδιαφε- ρόντων
Αιτ.	τους	ενδιαφέ- ροντες	τις	ενδιαφέ- ρουσες	τα	ενδιαφέ- ροντα
Κλητ.		ενδιαφέ- ροντες		ενδιαφέ- ρουσες		ενδιαφέ- ροντα

Ενικός αριθμός						
	Αρσενικό		Θηλυκό		Ουδέτερο	
Ονομ.	ο	απών	η	απούσα	το	απόν
Γεν.	του	απόντος	της	απούσας	του	απόντος
Αιτ.	τον	απόντα	την	απούσα	το	απόν
Κλητ.		απών		απούσα		απόν

Πληθυντικός αριθμός						
	Αρσενικό		Θηλυκό		Ουδέτερο	
Ονομ.	οι	απόντες	οι	απούσες	τα	απόντα
Γεν.	των	απόντων	των	απουσών	των	απόντων
Αιτ.	τους	απόντες	τις	απούσες	τα	απόντα
Κλητ.		απόντες		απούσες		απόντα

- Η κλητική χρησιμοποιείται πολύ σπάνια και σε πολύ ειδικές περιπτώσεις.
- Η γενική πληθυντικού του θηλυκού γένους σε ορισμένα από τα επίθετα της κατηγορίας αυτής είναι πολύ σπάνια.
- Σύμφωνα με το ενδιαφέρων-ενδιαφέρουσα-ενδιαφέρον κλίνονται τα δευτερεύων, επείγων, επιβλέπων, εποπτεύων, μέλλων, πρωτεύων κ.ά.
- Σύμφωνα με το απών-απούσα-απόν κλίνονται τα αποτυχών, επιλαχών, επιτυχών, παρών, τυχών κ.ά.

Επίθετα σε -ων/-ονας, -ων, -ον (δικατάληκτα)

Ενικός αριθμός				
	Αρσενικό		Θηλυκό	
Ονομ.	ο	μετριόφρων μετριόφρονας	η	μετριόφρων
Γεν.	του	μετριόφρονος/ μετριόφρονα	της	μετριόφρονος
Αιτ.	τον	μετριόφρονα	την	μετριόφρονα
Κλητ.		μετριόφρων		μετριόφρων

Πληθυντικός αριθμός				
	Αρσενικό		Θηλυκό	
Ονομ.	οι	μετριοφρονες	οι	μετριοφρονες
Γεν.	των	μετριοφρόνων	των	μετριοφρόνων
Αιτ.	τους	μετριοφρονες	τις	μετριοφρονες
Κλητ.		μετριοφρονες		μετριοφρονες

Ενικός αριθμός		
	Ουδέτερο	
Ονομ.	το	μετριόφρον
Γεν.	του	μετριόφρονος
Αιτ.	το	μετριόφρον
Κλητ.		μετριόφρον
Πληθυντικός αριθμός		
	Ουδέτερο	
Ονομ.	τα	μετριόφρονα
Γεν.	των	μετριοφρόνων
Αιτ.	τα	μετριόφρονα
Κλητ.		μετριόφρονα

- Τα επίθετα αυτής της κατηγορίας είναι λίγα στη νέα ελληνική γλώσσα.

- Η γενική και η κλητική χρησιμοποιούνται πολύ σπάνια.
- Σύμφωνα με το μετρίοφρων/ονας, μετρίοφρων, μετρίοφρον κλίνονται τα γενναιόφρων, δεισιδαίμων, εθνικόφρων, εμπειρογνώμων, νοήμων κ.ά.
- Μερικά από τα επίθετα της ομάδας αυτής εμφανίζουν στο αρσενικό, σε ουδέτερο ύφος, μόνο την κατάληξη -ων, π.χ. νοήμων, ενώ άλλα μόνο την κατάληξη -ονας, π.χ. εμπειρογνώμονας.

Το επίθετο πολύς-πολλή-πολύ

Ενικός αριθμός						
	Αρσενικό		Θηλυκό		Ουδέτερο	
Ονομ.	ο	πολύς	η	πολλή	το	πολύ
Γεν.	του	πολλού/ πολύ	της	πολλής	του	πολλού/ πολύ
Αιτ.	τον	πολύ	την	πολλή	το	πολύ
Κλητ.		-		-		-

Πληθυντικός αριθμός						
	Αρσενικό		Θηλυκό		Ουδέτερο	
Ονομ.	οι	πολλοί	οι	πολλές	τα	πολλά
Γεν.	των	πολλών	των	πολλών	των	πολλών
Αιτ.	τους	πολλούς	τις	πολλές	τα	πολλά
Κλητ.		-		-		-

- Η γενική ενικού του αρσενικού και του ουδετέρου χρησιμοποιούνται πολύ σπάνια στον λόγο.

➤ **Άκλιτα επίθετα**

Στην κατηγορία αυτή ανήκουν επίθετα που προέρχονται συνήθως από ξένες γλώσσες και παρουσιάζουν τον ίδιο μορφολογικό τύπο σε όλες τις πτώσεις και των τριών γενών. Μερικά από τα επίθετα αυτά είναι τα εξής: κομπλέ, μοβ, μπεζ, μπλε, ριγέ, σικ.

➤ **Τα παραθετικά των επιθέτων**

Τα επίθετα, εκτός από τον ρόλο τους στο να προσδίδουν ένα χαρακτηριστικό, μια ιδιότητα ή μια ποιότητα στα ουσιαστικά που προσδιορίζουν, έχουν και τη δυνατότητα να συγκρίνουν μεταξύ τους δύο ή περισσότερα ουσιαστικά και να δείχνουν τον βαθμό σύγκρισης. Για να φανεί αυτός ο βαθμός, χρησιμοποι-

ούνται παραγωγικές καταλήξεις ή περιφράσεις, που διαμορφώνουν τρεις βαθμούς του επιθέτου, οι οποίοι είναι οι εξής:

α) Ο θετικός, που δηλώνει απλώς το χαρακτηριστικό, την ποιότητα ή την ιδιότητα ενός ουσιαστικού, π.χ. Τα μαθήματα της πρώτης τάξης είναι εύκολα.

β) Ο συγκριτικός, που δηλώνει πως ένα ουσιαστικό έχει ένα χαρακτηριστικό, μια ποιότητα ή μια ιδιότητα σε μεγαλύτερο βαθμό από ένα άλλο ουσιαστικό, π.χ. Τα μαθήματα της πρώτης τάξης είναι ευκολότερα (ή πιο εύκολα) από τα μαθήματα της δευτέρας τάξης.

γ) Ο υπερθετικός, που δηλώνει πως ένα ουσιαστικό έχει ένα χαρα-

κτηριστικό, μια ποιότητα ή μια ιδιότητα σε βαθμό μεγαλύτερο από όλα τα άλλα ουσιαστικά του ίδιου είδους. Ο υπερθετικός βαθμός μπορεί να είναι σχετικός ή απόλυτος. Ο σχετικός υπερθετικός δηλώνει ότι ένα ουσιαστικό, όταν συγκρίνεται με όλα τα άλλα ουσιαστικά του ίδιου είδους, έχει στον μεγαλύτερο βαθμό ένα χαρακτηριστικό, μια ποιότητα ή μια ιδιότητα, π.χ. Τα μαθήματα της πρώτης τάξης είναι τα ευκολότερα (ή τα πιο εύκολα) από τα μαθήματα των άλλων τάξεων του Γυμνασίου. Ο απόλυτος υπερθετικός δηλώνει ότι ένα ουσιαστικό έχει ένα χαρακτηριστικό, μια ποιότητα ή μια ιδιότητα σε μέγιστο βαθμό, χωρίς σύγκριση, π.χ. Τα μαθήματα της πρώτης τάξης είναι ευκολότατα (ή πολύ εύκολα).

Παρατηρώ και... καταλαβαίνω...

1. Παρατηρήστε τα παρακάτω κείμενα. Και τα δύο είναι απόσπασμα από διαφημίσεις σε καθημερινές εφημερίδες πανελληνίας κυκλοφορίας.

A' κείμενο

Η πιο σύγχρονη τεχνολογία στις καλύτερες τιμές, για να έχετε πάντα την...τελευταία λέξη.

Μόνο στον Κρυπτόλο.

**Βρήκατε φθηνότερες συσκευές;
Επιστρέφουμε τη διαφορά.**

B' κείμενο

Η επιτυχία συνδυάζεται με την πιο επιτυχημένη επιλογή.

Γι' αυτό διαλέξτε τους πιο ειδικούς στον τομέα τους.

Διαλέξτε τους Διαφημιστές ΕΠΕ.

Και στα δύο κείμενα γίνεται προσπάθεια να δελεαστεί ο δέκτης-καταναλωτής από τον πομπό-πωλητή με την καλύτερη και φθηνότερη ποιότητα των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών. Γι' αυτόν τον λόγο χρησιμοποιούνται επίθετα συγκριτικού (φθηνότερες) και υπερθετικού βαθμού (τις καλύτερες, η πιο σύγχρονη, την πιο επιτυχημένη, τους πιο ειδικούς).

2. Παρατηρήστε το παρακάτω κείμενο. Είναι απόσπασμα από ρεπορτάζ που δημοσιεύτηκε σε ελληνική εφημερίδα και μεταφέρει τα αποτελέσματα έρευνας που έκανε ο επίσημος φορέας δημοσκοπήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το «Ευρωβαρόμετρο»,

και αφορά το κάπνισμα στις χώρες της Ε.Ε.

Η Δανία κατέχει το υψηλότερο επίπεδο στο κάπνισμα πούρων, ενώ η Ελλάδα είναι η χώρα με τους πιο μανιώδεις καπνιστές τσιγάρων.

Σκοπός της έρευνας ήταν να δείξει τι συμβαίνει στην Ευρωπαϊκή Ένωση σχετικά με το κάπνισμα και παράλληλα να συγκρίνει τη συμπεριφορά των καπνιστών στις διάφορες χώρες της Ε.Ε. Γι' αυτό, στο παραπάνω απόσπασμα χρησιμοποιούνται παραθετικά επιθέτων. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, επειδή γίνεται η σύγκριση μιας χώρας με όλες τις άλλες, χρησιμοποιείται υπερθετικός βαθμός (το υψηλότερο, τους πιο μανιώδεις).

Ο συγκριτικός βαθμός σχηματίζεται με δύο τρόπους, οι οποίοι όμως δεν μπορούν να εφαρμοστούν σε όλα τα επίθετα: α) Με το πιο και το επίθετο σε θετικό βαθμό. Είναι ο τρόπος που χρησιμοποιείται περισσότερο, τόσο στον προφορικό όσο και στον γραπτό λόγο. Σε ορισμένες περιπτώσεις, σε ύφος τυπικό, χρησιμοποιείται στη θέση του πιο το πλέον, π.χ. Το αεροπλάνο είναι πιο γρήγορο μέσο συγκοινωνίας από το τρένο. Ο υπουργός αποδείχτηκε πλέον ενημερωμένος όλων των παρισταμένων. β) Με την προσθήκη του επιθήματος ό(ύ)τερος, -η, -ο και σπανιότερα του —έστερος, -η, -ο στο θέμα της λέξης, π.χ. Η άνοιξη είναι ομορφότερη εποχή από το φθινόπωρο. Το Ιόνιο πέλαγος είναι βαθύτερο από το Αιγαίο.

Οι οδηγίες της Αλίκης ήταν σαφέστερες από τις οδηγίες του Γιάννη.

Ορισμένα επίθετα σχηματίζουν και μονολεκτικό και περιφραστικό τύπο, π.χ. πλουσιότερος και πιο πλούσιος, άλλα μόνο μονολεκτικό, π.χ. ανώτερος, και άλλα, που είναι και τα περισσότερα, μόνο περιφραστικό, π.χ. πιο τεμπέλης.

Είναι δυνατό, σε πολύ σπάνιες περιπτώσεις, τα επίθετα σε -ων, -ων, -ον να σχηματίζουν μονολεκτικό τύπο στον συγκριτικό βαθμό, π.χ. δεισιδαιμονέστερος.

Όλοι οι μονολεκτικοί τύποι του συγκριτικού βαθμού κλίνονται σύμφωνα με το παράδειγμα των επιθέτων σε -ος, -η, -ο.

Ο σχετικός υπερθετικός σχηματίζεται όπως και ο συγκριτικός βαθμός με την προσθήκη του άρθρου, π.χ. Σήμερα θα παρουσιαστούν τα

πιο σημαντικά γεγονότα της χρονιάς που πέρασε. Έζησε την ωραιότερη ημέρα της ζωής του.

Τα επίθετα που διαθέτουν δύο τύπους στον συγκριτικό βαθμό (μονολεκτικό και περιφραστικό) διαθέτουν δύο τύπους και στον σχετικό υπερθετικό.

Ο απόλυτος υπερθετικός σχηματίζεται:

α) Μονολεκτικά, με την προσθήκη του επιθήματος -ό(ύ)τατος, -η, -ο στο θέμα της λέξης, π.χ. Τα γραπτά των μαθητών της Α' τάξης ήταν μετριότατα. Στα δικατάληκτα επίθετα σε -ής, -ής, -ές και σε -ων, -ων, -ον σχηματίζεται με την προσθήκη του επιθήματος -έστατος, -η, -ο στο θέμα της λέξης, π.χ. Τα επιχειρήματά του για την υποστήριξη της θέσης του ήταν σαφέστατα. Ο μονολεκτικός σχηματισμός του απόλυτου υ-

περθετικού δεν είναι πολύ συχνός και δε σχηματίζεται από όλα τα επίθετα. Χρησιμοποιείται συνήθως σε τυπικό ύφος.

β) Περιφραστικά, με την προσθήκη του επιρρήματος πολύ, π.χ. Τα επιχειρήματά του για την υποστήριξη της θέσης του ήταν πολύ σαφή.

Πολλά συχνόχρηστα επίθετα δε σχηματίζουν τον συγκριτικό και υπερθετικό σύμφωνα με τους τρόπους που παρουσιάστηκαν παραπάνω. Τα επίθετα αυτά έχουν ανώμαλα παραθετικά, τα οποία παρουσιάζονται στον πίνακα Α.

Υπάρχει επίσης στη νέα ελληνική μια ομάδα παραθετικών επιθέτων τα οποία δεν προέρχονται από επίθετα θετικού βαθμού, αλλά από άλλα μέρη του λόγου. Τα παραθετικά αυτά παρατίθενται στον πίνακα Β.

Πίνακας Α: Ανώμαλα παραθετικά

Θετι- κός	Συγκριτικός	Σχετικός υπερθετικός	Απόλυτος υπερθετικός
απλός	απλούστε- ρος πιο απλός	απλούστερος ο πιο απλός	απλούστατος πολύ απλός
γέρος	γεροντότε- ρος πιο γέρος	ο γεροντότε- ρος ο πιο γέρος	πολύ γέρος
κακός	χειρότερος πιο κακός	ο χειρότερος ο πιο κακός	χειρίστος πολύ κακός κάκιστος

Θετι- κός	Συγκριτικός	Σχετικός υπερθετικός	Απόλυτος υπερθετικός
καλός	καλύτερος πιο καλός	ο καλύτερος ο πιο καλός	κάλλιστος πολύ καλός άριστος
κοντός	κοντότερος κοντύτερος πιο κοντός	ο κοντότερος ο κοντύτερος ο πιο κοντός	κοντότατος – πολύ κοντός
λίγος	λιγότερος	ο λιγότερος ο πιο λίγος	ελάχιστος πολύ λίγος

Θετικός	Συγκριτικός	Σχετικός υπερθετικός	Απόλυτος υπερθετικός
μακρύς	μακρύτερος πιο μακρύς	ο μακρύτερος ο πιο μακρύς	μακρύτατος
μεγάλος	μεγαλύτε- ρος πιο μεγάλος	ο μεγαλύτε- ρος ο πιο μεγάλος	μέγιστος πολύ μεγάλος
μικρός	μικρότερος πιο μικρός	ο μικρότερος ο πιο μικρός	ελάχιστος πολύ μικρός

Θετικός	Συγκριτικός	Σχετικός υπερθετικός	Απόλυτος υπερθετικός
πολύς	περισσό- τερος πιο πολύς	ο περισσότερος ο πιο πολύς	πλείστος πάρα πολύς
πρώτος	πρωτότερος	ο πρωτότερος	πρώτιστος

Πίνακας Β: Παραθετικά που προέρχονται από άλλα μέρη του λόγου

Θετικός	Συγκριτικός	Σχετικός υπερθετικός	Απόλυτος υπερθετικός
(άνω)	ανώτερος	ο ανώτερος	ανώτατος
(άπω)	απώτερος	ο απώτερος	απώτατος
(ένδον)	ενδότερος	ο ενδότερος	ενδότατος

Θετικός	Συγκριτι- κός	Σχετικός υπερθετι- κός	Απόλυτος υπερθετικός
(έξω)	(εξώτερος)	(ο εξώτε- ρος)	-
(έσω)	(εσώτερος)	(ο εσώτε- ρος)	(εσώτατος)
(κάτω)	κατώτερος	ο κατώτε- ρος	κατώτατος
(πλησίον)	πλησιέστε- ρος	ο πλησιέ- στερος	(πλησιέστατος)

Θετικός	Συγκριτικός	Σχετικός υπερθετι- κός	Απόλυτος υπερθετικός
(προτιμῶ)	προτιμότερος	ο προτιμότερος	-
(υπέρ)	υπέρτερος	ο υπέρτερος	υπέρτατος
(προ)	πρότερος	ο πρότερος	-

Σημείωση: Τα άπω, ένδον και έσω είναι επιρρήματα της αρχαίας ελληνικής που χρησιμοποιούνται πολύ σπάνια στη νέα ελληνική.

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ:

- Το θηλυκό της ομάδας των επιθέτων σε -ος, -ια, -ο στον πληθυντικό αριθμό γράφεται χωρίς το ι, π.χ. ενικός: ευγενικιά, πληθυντικός: ευγενικές.
- Τα επίθετα σε -ύς, -ιά, -ύ διατηρούν το υ της κατάληξης μόνο στην ονομαστική, αιτιατική και κλητική ενικού αριθμού του αρσενικού και ουδετέρου.
- Τα επίθετα σε -ής, -ιά, -ί διατηρούν το -η της κατάληξης μόνο στον ενικό αριθμό των αρσενικών (εκτός από τη γεν. σε -ιού, π.χ. του χρυσαφιού).

Όλοι οι υπόλοιποι τύποι γράφονται με ι, π.χ. ο χρυσαφής, το χρυσαφί.

- Το επίθετο πολύς-πολλή-πολύ γράφεται με ένα λ και υ στον ενικό του αρσενικού και του ουδετέρου (εκτός από τη γενική του πολλού). Σε όλες τις άλλες πτώσεις γράφεται με δύο λ, π.χ. **πολύς** ύπνος, **πολύ** φαγητό, **πολλή** φασαρία.
- Δε θα πρέπει να συγχέονται οι τύποι των επιθέτων πολλοί και πολλή με το επίρρημα πολύ, π.χ. Ο Αχιλλέας ένιωσε **πολλή** αγάπη, αλλά Ο Γιάννης είναι ένας **πολύ** καλός άνθρωπος. Ήταν **πολύ** καλή η ομιλία του, αλλά Είχε **πολλή** ομορφιά.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑΣ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

Κατά- λήξεις	Παραδείγ- ματα	Εξαιρέσεις
-αίος	τυχαίος	νέος
-είος	ανδρείος	γελοίος, κρύος
-ηρός	ζωηρός	αλμυρός, γλαφυρός, ισχυρός, οχυρός
-ικός	ειδικός	θηλυκός, δανεικός κ.ά.

Κατά- λήξεις	Παραδείγ- ματα	Εξαιρέσεις
-ιμος	πόσιμος	διάσημος, άσχημος, έτοιμος κ.ά.
-ινός	σημερινός	ελεεινός, σκοτεινός, ταπεινός, υγιεινός, φωτεινός κ.ά.
-ινος	πέτρινος	
-ίσιος	ποταμίσιος	
-λέος	θαρραλέος	
-τέος	διατηρητέος	
-ωπός	χαρωπός	
-ωτός	φτερωτός	

**Παρατηρώ και...
καταλαβαίνω...**

Παρατηρήστε τα παρακάτω κείμενα. Όλα προέρχονται από ειδησεογραφικά κείμενα εφημερίδων πανελλήνιας κυκλοφορίας.

Α' κείμενο

Σύμφωνα με στοιχεία της Αμερικανικής Ομοσπονδίας Εξαγωγών Κρέατος το 32% των αμερικανικών εξαγωγών βοδινού το 2002 απορροφήθηκε στην αγορά της Ιαπωνίας.

Β' κείμενο

Το έργο περιλαμβάνει τη μελέτη, σχεδίαση, ανάπτυξη και κατασκευή διαφόρων συστημάτων αυτόματης και ηλεκτρονικής καταμέτρησης.

Γ' κείμενο

Παρευρέθησαν ορισμένοι από τους πρώην υπουργούς Βορείου Ελλάδος.

Δ' κείμενο

Χαρακτηριστικό, πάντως, είναι ότι στη νότια Ευρώπη την πρωτιά κατέχει η Ιταλία.

Τα επίθετα στο πρώτο και το τέταρτο κείμενο (Αμερικανικής, νότια) παρουσιάζουν μορφολογικούς τύπους που είναι οι πιο συνηθισμένοι, ενώ τα επί-

θετα στο δεύτερο και τρίτο κείμενο (**διαφόρων, Βορείου**) παρουσιάζουν λιγότερο συνηθισμένους τύπους. Η επιλογή καθορίζεται από υφολογικά κριτήρια. Το επίθετο **Βορείου** εντάσσεται σε στερεότυπη έκφραση, ενώ το **διαφόρων** χρησιμοποιείται λόγω τυπικού ύφους του αποσπάσματος.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

Καταλήξεις			Παραδείγματα	
α/α	Ενικός	Πληθυντικός	Ενικός	Πληθυντικός
1.	-ος, -η, -ο	-οι, -ες, -α	ελεύθερος- ελεύθερη- ελεύθερο	ελεύθεροι- ελεύθερες- ελεύθερα
2.	-ος, -α, -ο	-οι, -ες, -α	νέος-νέα- νέο, τίμιος- τίμια-τίμιο	νέοι-νέες- νέα, τίμιοι- τίμιες-τίμια

Καταλήξεις			Παραδείγματα	
α/α	Ενικός	Πληθυντικός	Ενικός	Πληθυντικός
3.	-ος, - ια, -ο	-οι, -ες, -α	γλυκός- γλυκιά- γλυκό	γλυκοί-γλυκές- γλυκά
4.	-ύς, - ιά, -ύ	-ιοί, -ιές, -ιά	βαρύς- βαριά- βαρύ	βαριοί-βαριές- βαριά
5.	-ύς, - εία, -ύ	-είς, -είες, - έα	βραχύς- βραχεία- βραχύ	βραχείς-βρα- χείες-βραχέα

Καταλήξεις			Παραδείγματα	
α/α	Ενικός	Πληθυντικός	Ενικός	Πληθυντικός
6.	-ής, - ιά, -ί	-ιοί, -ιές, -ιά	χρυσαφής- χρυσαφιά- χρυσαφί	χρυσαφιοί- χρυσαφιές- χρυσαφιά
7.	-ης, -α, -ικο	-ηδες, -ες, - ικα	μικρούλης- μικρούλα- μικρούλικο	μικρούληδες -μικρούλες- μικρούλικά

Καταλήξεις			Παραδείγματα	
α/α	Ενικός	Πληθυντικός	Ενικός	Πληθυντικός
8.	-άς/ ής, - ού, -ά- δικο/- ήδικο	-άδες, -ού- δες, -άδικα	υπναράς- υπναρού- υπναράδι- κο	υπναράδες- υπναρούδες- υπναράδικα
9.	-ης, - ης, -ες	-εις, -εις, -η	διεθνής- διεθνής- διεθνές, συνήθης- συνήθης- σύνηθες	διεθνείς- διεθνείς- διεθνή, συνήθεις- συνήθεις- συνήθη

Καταλήξεις			Παραδείγματα	
α/α	Ενικός	Πληθυντικός	Ενικός	Πληθυντικός
10.	-ων, -ουσα, -ον	-οντες, -ουσες, -οντα	ενδιαφέρων- ενδιαφέρουσα- ενδιαφέρον, απών- απούσα- απόν	ενδιαφέρο- ντες- ενδιαφέρου- σες- ενδιαφέροντα, απόντες- απούσες- απόντα

Καταλήξεις			Παραδείγματα	
α/α	Ενικός	Πληθυντικός	Ενικός	Πληθυντικός
11.	-ων/- ονας,- ων,- ον	-ονες, -ονες, -ονα	μετριόφρων/- ονας- μετριόφρων- μετριόφρον	μετριόφρονες- μετριόφρονες- μετριόφρονα

4. ΤΑ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ

- Χρήση και μορφή
- Αριθμητικά επίθετα (απόλυτα, τακτικά, πολλαπλασιαστικά, αναλογικά)
- Αριθμητικά ουσιαστικά (προσεγγιστικά, περιληπτικά)

4.1. Ορισμός - Λειτουργία - Χρήση

Τα αριθμητικά δηλώνουν αριθμό, σειρά, μέγεθος και ποσότητα. Είναι είτε επίθετα (αριθμητικά επίθετα), π.χ. ένας, δύο κτλ., είτε ουσιαστικά (αριθμητικά ουσιαστικά), π.χ. μονάδα, δυάδα κτλ.

4.2. Μορφολογία

α. Αριθμητικά επίθετα

Τα αριθμητικά επίθετα, ανάλογα με τη λειτουργία που επιτελούν και τη σημασία που έχουν στον λόγο, χωρίζονται σε απόλυτα, τακτικά, πολλαπλασιαστικά και αναλογικά.

➤ Απόλυτα αριθμητικά

Τα απόλυτα αριθμητικά φανερώνουν ένα ορισμένο πλήθος από πρόσωπα, ζώα ή πράγματα, π.χ. πέντε άτομα, τρία καναρίνια.

Κλίση – Παρατηρήσεις

Τα απόλυτα αριθμητικά δύο ή δυο και από το πέντε μέχρι το εκατό έχουν τον ίδιο τύπο σε όλα τα γένη

και σε όλες τις πτώσεις. Τα αριθμητικά ένας-μία/μία-ένα, τρεις-τρία και τέσσερις-τέσσερα έχουν τρία γένη και κλίνονται το πρώτο μόνο στον ενικό αριθμό, ενώ τα άλλα δύο μόνο στον πληθυντικό.

ένας-μία-ένα			τρεις-τρία		
	Αρσ.	Θηλ.	Ουδ.	Αρσ., Θηλ.	Ουδ.
Ονομ.	ένας	μία / μια	ένα	τρεις	τρία
Γεν.	ενός	μίας / μιας	ενός	τριών	τριών
Αιτ.	έναν	μία(ν) / μια(ν)	ένα	τρεις	τρία

τέσσερις-τέσσερα		
	Αρσ.,Θηλ.	Ουδ.
Ονομ.	τέσσερις	τέσσερα
Γεν.	τεσσάρων	τεσσάρων
Αιτ.	τέσσερις	τέσσερα

- Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται και τα απόλυτα αριθμητικά που λήγουν όπως τα παραπάνω, π.χ. δεκατρείς, δεκατέσσερις, διακόσιοι τρεις, πεντακόσιοι τέσσερις.
- Για τον αριθμό 0 χρησιμοποιείται το ουδέτερο ουσιαστικό μηδέν: Ον. – Αιτ.: το μηδέν, Γεν.: του μηδενός.
- Για τη μισή μονάδα χρησιμοποιείται το επίθετο μισός-μισή-μισό, το οποίο, όταν συντίθεται ως δεύτερο συνθετικό με άλλα αριθμητικά επίθετα, παίρνει τη μορφή -ήμισι (μετά από σύμφωνο) και -

μισι (μετά από φωνήεν), π.χ.
τρεισήμισι, πεντέμισι.

- Τα απόλυτα αριθμητικά από το διακόσια και πάνω κλίνονται όπως τα αντίστοιχα επίθετα με τις ίδιες καταλήξεις στον πληθυντικό αριθμό, π.χ. τίμιοι-τίμιες-τίμια → διακόσιοι-διακόσιες-διακόσια.
- Οι μορφολογικοί τύποι μία, μίαν και δύο χρησιμοποιούνται συνήθως για μεγαλύτερη έμφαση, ενώ οι μορφολογικοί τύποι μια, μιαν και δυο χρησιμοποιούνται σε πιο χαλαρή ομιλία, π.χ. Έχεις μόνο μία μητέρα, αλλά δεν έχεις μια μόνο θεία. Τα γράμματα φτάνουν δυο δυο.
- Οι αριθμοί επτά (εφτά), οκτώ (οχτώ) και τα παράγωγά τους, καθώς και τα σύνθετα αριθμητικά που περιέχουν αυτούς τους αριθμούς, παρουσιάζουν τύπους

με τα συμφωνικά συμπλέγματα πτ και κτ αντίστοιχα (επτά, οκτώ) και τύπους με τα φτ και χτ αντίστοιχα (εφτά, οχτώ). Οι πρώτοι χρησιμοποιούνται σε τυπικό και ουδέτερο ύφος, ενώ οι δεύτεροι σε οικείο, καθημερινό ύφος, π.χ. Οι σοφοί της αρχαιότητας ήταν επτά. Δος του οχτακόσια ευρώ. Αντίστοιχη υφολογική διαφορά υφίσταται μεταξύ του εννέα και του εννιά, μεταξύ του ένδεκα και του έντεκα, μεταξύ του δεκαέξι και του δεκάξι.

- Τα απόλυτα αριθμητικά που δηλώνουν εκατοντάδες παρουσιάζουν δύο τύπους σε όλες τις πτώσεις, έναν με ι πριν από την κατάληξη και έναν χωρίς ι, π.χ. διακόσιοι και διακόσοι. Ο δεύτερος προφανώς προέρχεται από διαλεκτική επίδραση και χρησι-

μποποιείται σε καθημερινό λαϊκό λόγο, π.χ. Οι τριακόσιοι του Λεωνίδα, αλλά Κέρδισε τρακόσες χιλιάδες στο λαχείο.

➤ Τακτικά αριθμητικά

Τα τακτικά αριθμητικά φανερώνουν τη θέση που παίρνει κάποιο πρόσωπο ή κάποιο πράγμα σε μια σειρά από όμοια πρόσωπα ή πράγματα, π.χ. Η Ελένη ήρθε πρώτη, ενώ ο Γιώργος τρίτος.

- Οι καταλήξεις των τακτικών αριθμητικών είναι -(τ)ος, -(τ)η, -(τ)ο και κλίνονται όπως τα αντίστοιχα επίθετα σε -ος, -η, -ο.
- Στα τακτικά αριθμητικά που αποτελούνται από δύο ή περισσότερες λέξεις κλίνονται όλες οι λέξεις, π.χ. ο χιλιοστός εξηκοστός

τρίτος, του χιλιοστού εξηκοστού τρίτου κτλ.

- Τα προπαροξύτονα τακτικά αριθμητικά παρουσιάζουν σε πολλές περιπτώσεις (όπως τα αντίστοιχα επίθετα σε -ος, -η, -ο, σ. 53-59, Β' τόμος) διπλό τονισμό στην προπαραλήγουσα και στην παραλήγουσα, π.χ. έβδομης και εβδόμης. Οι τύποι με τόνο στην παραλήγουσα συνηθίζονται σε τυπικό και επίσημο ύφος, ενώ οι τύποι με τονο στην προπαραλήγουσα συνηθίζονται σε οικείο και σε ουδέτερο ύφος, π.χ. Είναι απόφοιτος του Δευτέρου Εκκλησιαστικού Λυκείου Αθηνών, ενώ Είναι ο νικητής του έβδομου πανελληνίου αυτοκινητιστικού αγώνα.

Πίνακας των απόλυτων και τακτικών αριθμητικών

Αραβικά ψηφία	Ελληνικά σημεία	Απόλυτα αριθμητικά	Τακτικά αριθμητικά
1	α´	ένας, μία/μια, ένα	πρώτος, -η, -ο
2	β´	δύο/δυο	δεύτερος, -η, -ο
3	γ´	τρεις, τρία	τρίτος, -η, -ο
4	δ´	τέσσερις, τέσσερα	τέταρτος, -η, -ο

Αραβικά ψηφία	Ελληνικά σημεία	Απόλυτα αριθμητικά	Τακτικά αριθμητικά
5	ε´	πέντε	πέμπτος, -η, -ο
6	στ´ (ς)´	έξι	έκτος, -η, -ο
7	ζ´	επτά/εφτά	έβδομος, -η, -ο
8	η´	οκτώ/οχτώ	όγδοος, -η, -ο
9	θ´	εννέα/εννιά	ένατος, -η, -ο

Αραβικά ψηφία	Ελληνικά σημεία	Απόλυτα αριθμητικά	Τακτικά αριθμητικά
10	ι´	δέκα	δέκατος, -η, -ο
11	ια´	ένδεκα / έντεκα	ενδέκατος, -η, -ο
12	ιβ´	δώδεκα	δωδέκατος, -η, -ο
13	ιγ´	δεκατρία	δέκατος τρίτος
14	ιδ´	δεκατέσσερα	δέκατος τέ- ταρτος

Αραβικά ψηφία	Ελληνικά σημεία	Απόλυτα αριθμητικά	Τακτικά αριθμητικά
15	ΙΕ´	δεκαπέντε	δέκατος πέμπτος
16	ΙΣΤ´ (Ις´)	δεκαέξι / δεκάξι	δέκατος έκτος
17	ΙΖ´	δεκαεπτά / δεκαεφτά	δέκατος έβδομος
18	ΙΗ´	δεκαοκτώ / δεκαοχτώ	δέκατος όγδοος
19	ΙΘ´	δεκαεννέα / δεκαεννιά	δέκατος έννατος

Αραβικά ψηφία	Ελληνικά σημεία	Απόλυτα αριθμητικά	Τακτικά αριθμητικά
20	κ´	είκοσι	εικοστός, -ή, -ό
21	κα´	είκοσι ένας, μία, ένα	εικοστός πρώτος
22	κβ´	είκοσι δύο	εικοστός δεύτερος
30	λ´	τριάντα	τριακοστός
40	μ´	σαράντα	τεσσαρακοστός
50	ν´	πενήντα	πεντηκοστός
60	ξ´	εξήντα	εξηκοστός
70	ο´	εβδομήντα	εβδομηκοστός

Αραβικά ψηφία	Ελληνικά σημεία	Απόλυτα αριθμητικά	Τακτικά αριθμητικά
80	π´	ογδόντα	ογδοηκοστός
90	ϛ´	ενενήντα	ενενηκοστός
100	ρ´	εκατό	εκατοστός
101	ρα´	εκατόν ένας, μία, ένα	εκατοστός πρώτος
102	ρβ´	εκατό(ν) δύο	εκατοστός δεύτερος
200	σ´	διακόσιοι, -ες, -α	διακοσιοστός, -ή, -ό
300	τ´	τριακόσιοι, - ες, -α	τριακοσιοστός, -ή, -ό

Αραβικά ψηφία	Ελληνικά σημεία	Απόλυτα αριθμητικά	Τακτικά αριθμητικά
400	υ´	ΤΕΤΡΑΚΌΣΙΟΙ, -ΕΣ, -Α	ΤΕΤΡΑΚΟΣΙΟΣΤΌΣ, -Ή, -Ό
500	φ´	ΠΕΝΤΑΚΌΣΙΟΙ, -ΕΣ, -Α	ΠΕΝΤΑΚΟΣΙΟΣΤΌΣ, -Ή, -Ό
600	χ´	ΕΞΑΚΌΣΙΟΙ, -ΕΣ, -Α	ΕΞΑΚΟΣΙΟΣΤΌΣ, -Ή, -Ό
700	ψ´	ΕΠΤΑΚΌΣΙΟΙ, -ΕΣ, -Α ΕΦΤΑΚΌΣΙΟΙ, -ΕΣ, -Α	ΕΠΤΑΚΟΣΙΟΣΤΌΣ, ΕΦΤΑΚΟΣΙΟΣΤΌΣ

Αραβικά ψηφία	Ελληνικά σημεία	Απόλυτα αριθμητικά	Τακτικά αριθμητικά
800	ω´	ΟΚΤΑΚΟΣΙΟΙ, -ΕΣ, -Α ΟΧΤΑΚΟΣΙΟΙ, -ΕΣ, -Α	ΟΚΤΑΚΟΣΙΟΣΤΟΣ, -Η, -Ο ΟΧΤΑΚΟΣΙΟΣΤΟΣ, -Η, -Ο
900	Ϡ´	ΕΝΝΙΑΚΟΣΙΟΙ, -ΕΣ, -Α	ΕΝΝΙΑΚΟΣΙΟΣΤΟΣ, -Η, -Ο
1.000	,α	ΧΪΛΙΟΙ, -ΕΣ, -Α	ΧΙΛΙΟΣΤΟΣ, -Η, -Ο
2.000	,β	ΔΥΟ ΧΙΛΙΑΔΕΣ	ΔΙΣΧΙΛΙΟΣΤΟΣ, -Η, -Ο

Αραβικά ψηφία	Ελληνικά σημεία	Απόλυτα αριθμητικά	Τακτικά αριθμητικά
10.000	,Ι	δέκα χι- λιάδες	δεκακισχιλιο- στός, -ή, -ό
100.000	,Ρ	εκατό χι- λιάδες	εκατοντακι- σχilioστός, - ή, -ό
1.000.000		ένα εκα- τομμύριο	εκατομμυριο- στός, -ή, -ό
1.000.000.000		ένα δισεκατομ- μύριο	δισεκατομμου- ριοστός

➤ Πολλαπλασιαστικά αριθμητικά

Τα πολλαπλασιαστικά αριθμητικά δηλώνουν την ποσότητα των μερών από τα οποία αποτελείται κάτι, π.χ. διπλός (δηλ. αποτελείται από δύο μέρη).

Πολλαπλασιαστικά αριθμητικά είναι τα εξής: α) απλά: απλός, διπλός, τριπλός, τετραπλός, πενταπλός, εξαπλός, δεκαπλός, εικοσαπλός, εκατονταπλός κτλ., β) σύνθετα με το διπλός: τρίδιπλος, τετράδιπλος κτλ.

Οι καταλήξεις των πολλαπλασιαστικών αριθμητικών είναι -πλό(ο)ς, -πλή(η), -πλό(ο) και κλίνονται όπως τα επίθετα σε -ος, -η, -ο.

➤ Αναλογικά αριθμητικά

Τα αναλογικά αριθμητικά δηλώνουν πόσες φορές ένα ποσό είναι μεγαλύτερο από ένα άλλο, π.χ. Ο μισθός του Γιώργου είναι διπλάσιος από τον μισθό του Κώστα (δηλ. δύο φορές μεγαλύτερος).

Αναλογικά αριθμητικά είναι τα διπλάσιος, τριπλάσιος, τετραπλάσιος, πενταπλάσιος, εξαπλάσιος, εφταπλάσιος, εικοσαπλάσιος κτλ.

Οι καταλήξεις των αναλογικών αριθμητικών είναι -πλάσιος, -πλάσια, -πλάσιο και κλίνονται όπως τα επίθετα σε -ιος, -ια, -ιο.

β. Αριθμητικά ουσιαστικά

Τα αριθμητικά ουσιαστικά είναι αφηρημένα περιληπτικά ουσιαστικά και φανερώνουν ή ένα σύνολο από

μονάδες (περιληπτικά), π.χ. Αγόρασα μια δωδεκάδα πιάτα, ή ένα πλήθος κατά προσέγγιση (προσεγγιστικά), π.χ. Ήταν καμιά δεκαριά παιδιά.

Σχηματίζονται από τα απόλυτα αριθμητικά με τις καταλήξεις -άδα ή -(α)ριά, π.χ. δεκάδα, δεκαριά (απότο δέκα).

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ:

- Τα απόλυτα αριθμητικά από το ένα μέχρι το είκοσι γράφονται με μία λέξη, ενώ από το είκοσι ένα και πάνω με ξεχωριστές λέξεις οι μονάδες, οι δεκάδες, οι εκατοντάδες κτλ., π.χ. δεκατρία, χίλια τριακόσια τριάντα οκτώ.
- Τα τακτικά αριθμητικά από το δέκατος τρίτος και μετά γρά-

φονται με ξεχωριστές λέξεις, π.χ. εκατοστός εξηκοστός τέταρτος κτλ.

- Τα σύνθετα με δεύτερο συνθετικό το μισός γράφονται στη λήγουσα με -η, αν το πρώτο συνθετικό είναι το ένας ή μία. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις γράφονται με -ι, π.χ. **μιάμιση** μέρα, **ενάμισης** χρόνος, αλλά **ενάμισι** ψωμί, **επτάμισι** λίτρα.

**Παρατηρώ και...
καταλαβαίνω...**

**1. Οι διάφορες κατηγορίες των αριθμητικών (απόλυτα, τακτικά κτλ.) αλλάζουν μορφή με βάση την κατάληξη που παίρνει κάθε κατηγορία, αλλά αλλάζει και η μορφή του θέματος.
Παρατηρήστε τα παρακάτω αριθμητικά.**

Απόλυτα	Τακτικά	Πολλαπλασιαστικά	Αναλογικά	Ουσιαστικά
δύο	δεύτερος	διπλός	διπλάσιος	δυάδα

Απόλυτα	Τακτικά	Πολλαπλασιαστικά	Αναλογικά	Ουσιαστικά
πέντε	πέμπτος	πενταπλός	πενταπλάσιος	πεντάδα
έξι	έκτος	εξαπλός	εξαπλάσιος	εξάδα

2. Οι αριθμοί 2, 7, 8, 9, 11, 17, 18, 19, 27, 28, 29 κτλ. παρουσιάζουν δυο μορφές στον προφορικό λόγο, τις εξής:

A' μορφή	B' μορφή
δύο επτά οκτώ εννέα ένδεκα δεκαεπτά δεκαοκτώ	δυο εφτά οχτώ εννιά έντεκα δεκαεφτά δεκαοχτώ

Παρατηρήστε τις παρακάτω φράσεις:

- Το λαχείο έληξε στο **εφτά**.
- Ήρθαν επειγόντως **εννέα** πυροσβεστικά οχήματα.

- Ο Αθανάσιος εορτάζει στις **δεκαοκτώ** Ιανουαρίου.
 - Τα κύματα έρχονται **δυο δυο**.
- Όπως φαίνεται, σε τυπικό ύφος προτιμώνται συνήθως οι μορφολογικοί τύποι της α' στήλης, ενώ σε ουδέτερο και οικείο ύφος προτιμώνται οι τύποι της β' στήλης.**

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

Αριθμητικά επίθετα				Αριθμητικά ουσιαστικά	
Απόλυ- τα	Τα- κτι- κά	Πολλα πλασι- αστι- κά	Αναλο- γικά	Προσεγ- γιστικά	Περιλη- πτικά
	- (τ)ος, -(τ)η, -(τ)ο	-πλός, -πλή, -πλό	-πλάσι- ος,- πλάσια, -πλάσιο	-αριά	-άδα

Αριθμητικά επίθετα				Αριθμητικά ουσιαστικά	
Απόλυ- τα	Τακτι- κά	Πολλα- πλασι- αστι- κά	Αναλο- γικά	Προσεγ- γιστικά	Περιλη- πτικά
ένας,	πρώ- τος,	απλός,	διπλά- σιος,	δεκαριά,	δυάδα,
δύο,	δεύτε- ρος,	δι- πλός,		δωδεκα- ριά,	

Αριθμητικά επίθετα				Αριθμητικά ουσιαστικά	
Απόλυ- τα	Τακτι- κά	Πολλα- πλασι- αστι- κά	Αναλο- γικά	Προσεγ- γιστικά	Περιλη- πτικά
τρία,	τρί- τος,	τρι- πλός	τριπλά- σιος,	κτλ.	τριάδα,
τέσσε- ρα,	τέταρ- τος,	τετρα- πλός,	τετρα- πλάσι- ος,		τετράδα,

Αριθμητικά επίθετα				Αριθμητικά ουσιαστικά	
Απόλυ- τα	Τακτι- κά	Πολλα πλασι- αστι- κά	Αναλο- γικά	Προσεγ- γιστικά	Περιλη- πτικά
κτλ.	κτλ.	κτλ.	κτλ.		κτλ.
δῶδε- κα,	δωδέ- κατος,	δωδε- κα- πλός,	δωδε- καπλά- σιος,		δωδεκά- δα,
κτλ.	κτλ.	κτλ.	κτλ.		κτλ.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ. ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ

β. Κλίση θηλυκών.....	5
γ. Κλίση ουδετέρων.....	6
δ. Άκλιτα ουσιαστικά.....	25
ε. Διπλόκλιτα ουσιαστικά.....	26
Συνοπτικός πίνακας.....	32
3. Τα επίθετα.....	43
3.1. Ορισμός – Λειτουργία – Χρήση.....	43
3.2. Μορφολογία.....	50
Κλίση – Παρατηρήσεις.....	53
Άκλιτα επίθετα.....	100
Τα παραθετικά των επιθέτων.....	100
Συνοπτικός πίνακας.....	124

4. Τα αριθμητικά.....	130
4.1. Ορισμός-Λειτουργία-Χρήση.....	130
4.2. Μορφολογία.....	131
α. Αριθμητικά επίθετα.....	131
Απόλυτα αριθμητικά.....	131
Τακτικά αριθμητικά.....	136
Πολλαπλασιαστικά αριθμητικά.....	147
Αναλογικά αριθμητικά.....	148
β. Αριθμητικά ουσιαστικά.....	148
Συνοπτικός πίνακας.....	155

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.